

REGENSEN

REGENSIANERSAMFUNDETS
MEDLEMSBLAD

VII. Serie nr. 1

August 1965

KLOKKERJUBILÆUM

Klokkerinstitutionen har i år bestået i 100 år. Jubilæumsfesten holdes på selve dagen

lørdag den 11. september 1965

Regensianersamfundet indbyder herved forhenværende klokkere, de nuværende regensianere og medlemmer til

Festmiddag i Universitetets festsal: kl. 18.00

Sold på Regensen: kl. 22.00

Pris:	for fhv. klokkere og medlemmer	kr. 80,-
	for nuv. regensianere	kr. 40,-

Deltagelse bedes anmeldt snarest og senest fredag den 27. august til lrs. Niels Nørring, H.C. Andersens Boulevard 42, København V, tlf. (0154) Minerva 1412 (kl. 10-16).

Af praktiske grunde bedes årgang og evt. forening oplyst ved tilmeldingen.

Bestyrelsen

Påklædning: Smoking el. mørkt tøj.

REGENSENS INDRE SELVSTYRE

Et Tilbageblik i Anledning af Klokkeinstitutionens Hundredeaars Jubilæum 1865 - 1965

1. Kapitel. Selvstyret indtil 1865

1865 kan ikke stå som begyndelsesåret for Regensens indre selvstyre. Den nærmeste årrække efter den anden slesvigske krig er, som bekendt, reaktionens tid, hvori man både vendte sig mod den fejlslagne national-liberale slesvigpolitik og mod hele den politiske liberale bevægelse, hvis fornemste resultat var forfatningen af 1849. Hvad det sidste angår, satte denne reaktion frugt i 1866-forfatningen, der skulle vise sig at blive et brugbart instrument for det politiske højre i de følgende årtiers udvikling. - Skal man søge et begyndelsespunkt for det interne selvstyre på Regensen, må man begynde ved året 1792, - idet man dog samtidig bør regne med at der "sikkert til alle tider har bestået et vist latent selvstyre på Gården" (1). At vi må begynde i 1790'erne, hænger naturligvis sammen med den politiske frihedsbevægelse, som i disse år uundgåeligt prægede de hjemlige forhold som udløber af hvad der skete i Paris. - Disse forhold forudsattes almindeligt kendte, og skal her belyses blot ved eet bestemt eksempel, nemlig trykkefriheden. Den ubegrænsede trykkefrihed, indført 1770 af Struensee, begrænsedes atter stærkt ved reskript af 20. okt. 1773, men lempedes atter i 1790, - for derpå senere - bl.a. som følge af pres fra den russiske kejser - igen at blive betydeligt indskrænket (i 1799). I denne udvikling ses det, at netop omkring 1790 skete en, omend midlertidig, ændring i statsmagts greb om trykkefriheden. Det er i denne tid, at den P.A. Heibergske satire blomstrer, samtidig med at der hæver sig røster, der kræver offentlighed i det statslige, finansielle regnskab. - Den såkaldte "Posthusfejde" i 1793, hvor studenter (heriblandt næsten samtlige regensianere) og officerer gerådede udi et kæmpeslagsmål på Købmagergade, fandt sted samme dag som nyheden om Ludvig XVI's henrettelse nåede København. - Den stemning, hvori de franske begivenheder satte også borgerskabet i København, er baggrunden for det, der ovenfor er nævnt.

I det følgende vil det fremgå, at den samme vekslen mellem frihed og indskrænkning i den givne frihed, som er så karakteristisk for det nævnte eksempel med trykkefriheden, - også gælder det mindre, men derfor over-skuelige område, der hedder Regensens indre styre. Som anført, begynder dette i året 1792, det samme år, hvor republikken indførtes i Frankrig. - Anledningen var, ejendommeligt nok, en skrivelse fra regensprovsten, Andreas Gamborg, (2) til det teologiske fakultet (under hvilket dengang, og indtil 1845, såvel Kommunitetet som Regensen hørte). Provst Gamborgs skr. af 25. aug. indeholdt en forespørgsel om det var tilladeligt, at studerende, der oppebar kommunitet, måtte undlade at bo på Regensen. "Vistnok er og Logementet her forbunden med adskillige Omkostninger og Ulejligheder, der gjøre det i det hele lidet fordeelig og behageligt, f.Ex. at man maa leje Sengeklæder, maa foruden det, som betales Betjenten for at faa Sengene redte og Kamrene fejede, idyredomme betale enhver anden nok saa liden nødvendig Opvartning, og saagar købe blot kogt Vand, hvilket tillige med Sengeklæder og Opvartning man har frit, hvor man logerer i Byen", anfører Gamborg til forsvar for den skik, at mange lejede deres regensbolig ud til andre studerende og selv foretrak et værelse i byen. - Den 22. sept. 1792 indløb svarskrivelsen fra fakultetet, hvilken var yderst kortfattet og klar, i modsætning til Gamborgs skrivelse. Fakultetets svar, som man (3) har kaldt Regensianernes "magna carta", er virkelig også af skelsættende art, og fortjener derfor at gengives i sin helhed:

Til tjenstligt Gjensvar paa Deres Velbyrdigheds Skrivelse af 25. Aug.d.A. have vi den Ære at melde:

Da Facultetet er af den Tanke, at Regentsianerne af flere Aars Erfaring selv best maate vide, hvilke Mangler de troe at behøve at afhjælpes ved Opvartningen og den indvortes Orden paa Regentsen, og maaskee og kunde vide de nemmeste Midler til at afhjælpe dem; saa anmode vi Deres Velbyrdighed, at De i den Henseende vilde erfare nogle af de ældste og blant Regentsianerne selv mest ansete Alumnorum Collegii regii Tanker og Forslage, og samme med Deres Velbyrdigheds egen Betænkning til Facultetet indsende.

Det theologiske Facultet ved Kjøbenhavns Universitet
d. 22. September 1792

C.E. Hornemann

D.G. Moldenhawer

F. Münter

(Fig. 1)

Bemærkes maa her 1) at Fak. herved for første gang selv ønsker at høre regensianernes mening (vel at mærke: regensianere som sådanne; i tidligere tid havde nok regensianere henvendt sig til fak., men da enten som kommunitetsnydende eller enkeltvis.) og 2) at det klart af fak. anerkendes, at regensianerne "af erfaring" bedst selv er i stand til at udtale sig om de interne, daglige praktiske forhold. - Det er et ejendommeligt træf, at det skulle blive Gamborg, der blev formidler ved begyndelsespunktet for regensianernes selvstændige meningstilkendegivelser. (3). (fig. 2).

Fig. 2. Regensprovst, professor A. Gamborg.

Regensianerne var ikke sene til at efterkomme opfordringen fra fak. Alle-rede i samme måned (sept.) indsendte de gennem provsten et næsten otte foliosider langt andragende ("Pro Memoria") til fak., indeholdende ni forslag til forbedring af forholdene. (fig. 3).

Det første forslag knytter sig til det af provsten i dennes skr. anførte og indeholder et ønske om ansættelse af 10 faste bude eller karle til regensianernes "opvartning". Dette kan lyde ubeskedent, men man må her erindre

sig forholdene dengang: ingen køkkener på gangene, kakkellovnsfyrede værelser, hvilket krævede opbæring af brænde og forårsagede en betydelig forurening af gange og værelser. Rengøring m.v. påhvilede dengang portneren og hans "tyende", mod betaling fra regensianerne. At alt dette rigeligt kunne udfylde portnerens tid, er indlysende, og forlængst var det da også sådan, at studenterne selv holdt "opvartere" til at besørge ærinder m.m., men også dette måtte de studerende selv bekoste. (4). - Regensianernes forslag om 10 faste opvartere, lønnede af fak., skulle derfor gøre ende på udgift til Regensportneren og til private opvartere. Endvidere foresloges, at de af fak. ansatte bude skulle udvælges af regensianerne i forening med inspectorerne. (5). - Dernæst foreslog man at portneren gratis skulle bringe "kaagt Vand" to gange daglig. - Endvidere ønskede man i sygdomstilfælde frit ophold på Frederikshospital. - Et fjerde forslag var at porten skulle stå åben til kl. 12 både sommer og vinter, ikke som hidtil kun til kl. 11 (tidligere, således 1735, lukkedes porten om sommeren kl. 10, om vinteren kl. 9!) (6). - Et forslag, som især lå regensianerne på sinde, var "de modbydelige Jernstængers" fjernelse. Disse stammede fra bygningens omdannelse fra kanslergaard til studentebolig, og havde til opgave at hindre indbrud; sådanne jernstænger var i 17. årh. almindelige på offentlige bygninger (7). At de gav anledning til drillerier overfor regensianerne, fremgår af bemærkningerne til forslaget. Af de øvrige forslag bør endelig nævnes ønsket om "Kamrenes Malning med Vand-Farve". - Skrivelsen var undertegnet af 10 regensianere foruden af to inspectorer (Hornsyld og Wolff) (8). (fig. 4).

Regensianernes "Pro Memoria" fremsendtes af provst Gamborg til fak., ledsaget af en kommenterende anbefaling af de enkelte forslag. Stiftelsens oekonom, Holtermann, gjorde sine bemærkninger til forslagene, hvor han bl.a. siger: "D'Hrr. alumni sige, det har været den høje Stifters Hensigt at forskaffe alumni paa Regentsen fri Logis, og til fri Logis bestemme de (= regensianerne): Værelser, Seng, de uundværligste Meubler, den nødvendigste Opvarthning, og kogt Vand to gange om Dagen; men da alt dette ikke nydes paa Regentsen, er altsaa Stifterens Hensigt kun for en Del naaet. - Havde det været den høje Stifters Hensigt, havde han vistnok også befalet eller ladet besørge alt dette anskaffet; altsaa, hvad Fundator hverken ekspresse eller tacite har bevilget, det kan og bør heller ikke siges at have været hans Hensigt. - Idetmindste har hverken Fundator eller daværende alumni tænkt på en Udgift af 360 Rdl. aarlig og derover til Opvartere, og endnu mindre paa kogt Thevand to Gange om Dagen; thi med Vished tør jeg paastaae, at alumni i de Tider ikke drak The, og neppe Fundator selv". (Frederik II!). Imidlertid gennemførtes alle forslagene i den flg. tid, med undtagelse af det første, om at antage 10 faste bude eller opvartere på Kommunitetets regning. - Ganske vist varede det noget, inden alle otte forslag var realiserede, således blev først i 1806 værelserne forbedrede og malede. (9).

Det var først under Rasmus Nyerup, der oprindeligt var kommunitetsdekan, og som 1797 konstitueredes som provst i Baggesens fravær, (Gamborg afgik 1796 og afløstes af Jens Baggesen, der formelt beklædte embedet til 1802), at der kom skred i tingene. Som konst. provst lykkedes det ham at opfylde ønsket om portlukningens udskydelse til kl. 12, endvidere ønsket om gratis kogt vand, dog kun om morgenen, samt (som nævnt) forbedringen af værelserne indre. (10). Også forslaget om en ordning af opvarter-spørgsmålet gennemførtes i hans tid, dog noget senere, hvad der siden skal omtales nærmere. Provst A.C. Hviid, Lindens "Fader", var den første provst, om hvem "det vides, at han ved en mild og human Fortolkning af sine Pligter og ved en venlig Adfærd overfor Alumnerne erhvervede sig disses Kærlighed og Hengivenhed" (11). Også han havde regensianernes økonomiske vel for øje. Men når man mindre huskes for dette, har det sin årsag i, at reformer af den art kræver lang tids overvejelse inden de iværksættes, - og nogen lang tid som regensprovst fik

han desværre ikke, - han beklædte embedet i knapt fulde syv år (1781-88, død 3. maj)).

Provst Rasmus Nyerup, der selv både havde været regensianer og dekan, viste sig i mange henseender at være en fortrinlig leder af Regensen. Som nævnt lykkedes det ham at realisere de fleste og vanskeligst gennemførlige forslag, der fremkom ved "Reformatzen" i 1792. Som "barn" af det 18. århundredes oplysningstids sidste periode svigtede han aldrig denne tids stærke engagement i liberale idéer. Det skyldes hans liberale indstilling, at det svage begyndende selvstyre på Regensen fik et fast fodfæste i en tid, hvor reaktionen ellers på mange måder førte det store ord. - Ved Regensjubilæet 1823 forekom en sang, skrevet af en regensianer, til Nyerup, - og selvom man vel skal vogte sig for at bygge altfor meget sikkert på jubilæumstaler og -sange, skal dog her citeres et par linjer:

"Du hader ej munterhed, hader ej sang,
men frit vil du, visen skal lyde!
Med jubel vi samledes mangel en gang
for her ret vor frihed at nyde.
Vi kjendte ej tvang
men frit vor sang
sig over gjenlydende mure svang ..."

(Fig. 5)

Munterhed, sang, dette prægede netop en del af Nyerups tid, 1810'erne og begyndelsen af 1820'erne. - Regensgården blev i disse år et samlingssted, ikke blot for regensianerne, men for studenterverdenen overhovedet. Disse sammenkomster, der efterhånden modtog en vis indflydelse fra den tyske studenter-burschenschafts sprog og stil, og som i 1820 førte til Studenterforeningens dannelse, skal ikke nærmere berøres her. (12). At Regensen blev stedet hvor studenterne samledes og følte sig som en énhed, der forpligtede dem til at virke for "Videnskabeligheds og Brodersinds Fremme", er velkendt, men falder udenfor nærværende emne. (13). - Det nævnes dog, fordi disse aftenmøder i Regensgården tilsidst fik fakultetet til at udstede forbud mod at holde møder efter kl. 12 (forsommeren 1820). Denne bestemmelse blev den direkte anledning til at aftenmøde d. 5. juni 1820 i Gården, hvor oprettelsen af en studenterforening aftaltes. Mødet var forud blevet tilladt af provsten, (Nyerup), mod løfte om at der ikke fandt nogen uorden sted ved den lejlighed. Men det gjorde der naturligvis. En regensianer, Henrik Krøyer, udbragte et "pereat" for fakultetets dekan p. gr. af det omtalte forbud, hvilket forskaffede Krøyer en irettesættelse.

At der ingen vedvarende dissonans bestod mellem fak. og regensianerne, fremgår med al tydelighed af begivenhederne i 1823, jubilæumsåret for Regensens tohundredårige beståen. Man var lidt i vande med hensyn til hvilken dato man skulle vælge. I 1723 valgte man årets sidste dag. Denne gang festede man den 1. juli, Fred. II's, Kommunitetets stifters, fødselsdag og årsdagen for slaget ved Kolbergerheide. I 1723 foregik alt uden at regensianerne aktivt tog del i festlighederne, som dengang bestod i "en tale i Regenskirken", hvortil provsten havde indbudt ved et trykt program" (14). Forskellen mhm. 1723 og 1823 er iøjnefaldende. - 7. juni 1823 skrev Nyerup til fak. bl.a. følgende: "... en stor Pluralitet af Regentsalumni ønsker deres Stiftelses Jubelfest (sic!) høitidelig maatte blive mindet, efterat den nu har floreret i 2de Seculer ..." - Nyerups skr. videresendtes af fak. til Universitetsdir., med disse ord: "I Anledning af vedlagte Skr. fra Prof. Nyerup tager Fac. sig den Frihed at foreslaa: at Adgangen maatte høitideligholdes 1ste Juli i Regenskirken med en latinsk Tale, maaske ledsaget af en ved Regens-Alumni indført Sang. - Programmet har Prof. Nyerup lovet at ville skrive, men for at holde Talen undskyldte han sig formedelst Alder og Svagelighed. Dette tilkommer altsaa Fac.'s Decan, der iflg. Fundatsens 71de § tillige er regentsens Inspector, i indenvær. Aar P.E. Müller, at holde samme ..." Den høje Universitetsdirektion

Rasmus Nyerup
Danus
nat. 1759.

C.W. Beck: 9. Okt. 1793.

Fig. 5. Regensprovst Rasmus Nyerup.

approberede fakultetets velvillige holdning. Derefter indsendte regensianerne, repræsenteret ved stud. teol.erne Jespersen, Høyberg, Henningsen og Holm, den 17. juni en lang skr. til fak., med regensianernes ønsker angående jubilæet: "Saavel samtlige nuværende, som en stor Del forhenvær. Regens-alumner tilligemed mange af Universitetets Studenter ønsker her paa Gaarden (bemærk udtrykket!) at høitideligholde den Dags Aften, paa hvilken Fac. har bestemt at celebrere Regentsens Jubelfest Vi mener, at alle Studerende, som interesserer sig herfor, uden Hensyn til om de har været eller ere Regensalumner, bør ... kunne deltage. - Dels for at forherlige Festen, dels af Nødvendighed, ønske vi indvending at illuminere Gaarden, saavel med Lys i Vinduerne, som med Lamper i Træerne, samt ogsaa at anbringe en paa Festen hentydende og passende Decoration ..." (Chr. IV^s navnetræk med krone, samt hans valgsprog: regna firmat pietas). - Et tarveligt Aftensmaaltid maatte ved samme Lejlighed finde Sted, samt Afsyngelse af til Festen passende Sange, om muligen ledsagede af Instrumentalmusik. - Til god Ordens Vedligeholdelse anses det nødvendigt at Ingen indlades i Gaarden uden Billet.

I samme Hensigt ønsker vi en Politivagt af to eller flere Politibetiente, da Tilstimlen af Mængder ved en saadan Lejlighed kan formodes at blive meget stor. - Længer end til Kl. 12 antages naturligvis Festen ikke at kunne vare, dog haabes at Fac. ved en saa udmærket Høitidelighed seer igjennem Fingre med, om Porten alligevel ikke lukkes præcis Kl. 12 ... Ikke sært, at provst Nyerup i sin ledsagende bemærkning til fak. kunne skrive: "Alting forekommer mig at være vel overveiet."

Regensianernes skr. endte m. ordene: "Og nærer vi da tillidsfuldt det Haab, at det højærv. theol. Facultet ej allene vil billige, men ogsaa understøtte dette vor Taknemmeligheds Offer." - Fakultetet forstod den halvkvædede vise, og billigede det foreslåede, og tilbød at dække udgiften til illumination, - dog ikke til en transparent m. Chr. IV^s navnetræk. Fakultetets skr. indeholdt dog denne kompliment til de fire, som regensianerne selv havde valgt til festarrangører: "Bestyrernes Navne er allerede en Borgen for, at Alting vil ske sømmeligen ..." Noget tyder dog på, at man (reg.) havde ventet sig større kontant støtte end den, der faktisk blev givet, for i en ny henvendelse til fak. anfører de fire førnævnte at "som en Følge af den Besparelse i Udgifter, der ved det af Fak. givne Bidrag er sket, agter samtlige Regensianere ogsaa at illuminere Regensen til Gaden, især da Publicum nu har hørt saa meget om Festen og sikkert venter den. De (reg.) ønsker da ikke, medens de selv glædes, at skuffe Publicums Forventninger ..." (15). Alle alumner, både de til Gaden og de til Gården boende, vil derfor "deltage i den ubetydelige Omkostning derved."(!) Fakultetet lod sig dog ikke anfægte af den sidste, ironiske bemærkning, og lod reg. vide, at den omtalte illumination til gaden udførtes på alumnernes egen bekostning, under de angivne forsigtighedsregler. - Disse forhandlinger forud for jubilæumsfesten viser, at regensianerne på egen hånd lægger plan for festen, at de selv ønsker at deltage aktivt, og at de - efter at Nyerup elskværdigt har banet vej til fak., selv stiller forslag både om selve festen og de praktiske forhold i denne anledning. - I de flg. år gentoges festen d. 1. juli under navnet Stiftelsesfesten, og i Nyerups tid lagdes ingen hindring i vejen herfor, - festen var selvfølgelig nu rent regensiell, d.v.s. fejredes af regensianerne alene, dog med deltagelse af "afdøde".

Man har skildret provst Nyerups sidste år som prægede af en vis lidenstå-til fra Nyerups side, og nægtes kan det heller ikke, at der var en grel modsætning mellem disse år og hans efterfølgers utvivlsomt mere energiske og håndfaste "regime". (16a). - K. Fabricius nævner således Nyerups holdning til fænomenet "Sang i Regensgården". I maj 1825 havde nogle regensianere "besværet sig over, at Sangen her paa Gaarden forstyrrer dem i deres Studeringer ... Følgelig", siger Nyerup i et opslag i porten, - "maa den Syngen under aaben Himmel foreftertiden ganske

Den Larmen, og Stimen, paa Gaarden
 i afvigte Nat indtil langt over
 Midnat, er mere end upassende. De
 Her Regentkammer, som ønske sig da
 til at for, for om Morgenens tidlig
 at kunne begynde deres Studieringen
 eller deres Examenløsning, er borte
 til at forde Stillehed paa Skolegården.
 Længere en til Klækken, vilde daa
 heller ingen, Afslutningen, kunne finde.

Regentstuen d. 31. Maj 1815.

R. Nyerup.

Her den, forresten angaaer, begriber jeg ikke,
 hvorledes mine. Om melitonen og renske
 mag kan tillade dem at drøle ved Gaardens Vise
 om "Filiæ mea dilectissima".

Fig. 6. Provst Nyerups Opslag om Sang i Regensgården.

ophøre". Men mindre filistrøse elementer protesterede straks herimod i en henvendelse til Nyerup; denne henvendelse er værd at bemærke, dels på gr. af den frimodighed, som præger regensianernes tone, - dels fordi den giver et glimt af forholdet mellem alumnerne og deres provst, - hvorfor den her skal citeres: "Undertegnede Regentsalumner, hvis Værelser støde ud til Gaarden, have aldeles intet imod, at den gamle, opløftende Skik, at Studenterne i Sommeraftnerne stundom samle sig under hiint ærværdige Træ, for med passende Sang at udvide Hjertet og styrke Aanden til kraftig Virken ved aarle Morgengry (!), - fremdeles bliver hævdet." Så følger 42 regensianeres navne, og man fortsætter: "I Medfør heraf tillade vi os for vor elskede Provst, om hvem Visbye med saa megen Ret kunde sige (16b): "Du hader ei Munterhed, hader ei Sang, men frit vil du, Visen skal lyde ...", at andrage om: at den eller de Alumner, der have klaget over Sangen maatte anvises Værelser til Gaden. (!) Vi finde denne Begjæring saa meget billigere, som Sangen pleier at finde Sted i Mørkningen paa en Tid, da enten Dagværket er endt, eller dog Aanden trænger til Hvile. Det vilde desuden blive en Selvfølge, at en Enkelts Særhed eller Chicane kunde for Eftertiden forbyde Alumnerne selv de uskyldigste Glæder, naar en Enkelts Klage over Sangen der giver Sands for ædlere Glæder, og knytter Broder til Broder, bliver værdiget nogen Opmærksomhed." - Bevæget af dette følger så - på samme papir som den citerede henvendelse -, den næste dag et nyt opslag fra Nyerup (d. 9. maj 1825): "Efterat have forevist Ovenstaaende for nuv. Decanus i det theol. Fac., P.E. Müller, og hørt hans Mening om Sagen, sætter jeg efterflg. Bekjendtgørelse i det faste Bræt (NB!) i Regensporten. - "I Anledning af mine Herrer Comilitoners Skr. til mig, ... finder man, at Sang paa Regentsgaarden, i Tusmørket, nok kan tillades." (16c).

- Dog må det overfor Nyerup retfærdigvis siges, at hans holdning til sangen på Gården principielt var klar nok, nemlig, at den nok kunne finde sted, men på rimelige tidspunkter, - hvilket han allerede i 1815 havde meddelt sine "commilitoner". - (Fig. 6).

Men imødekommende til det sidste var han overfor regensianerne, - det ses af hans standpunkt til portlukningen. - I 1829 kundgjordes ved et trykt opslag, med provstens navn under, at en gammel bestemmelse gående ud på at "Regensianerne skulle holde deres Vinduer ved Magt" (vedlige) stadig gjaldt, - og tillige anførtes i opslaget en sætning fra regensianernes skrivelse til fak. i 1792, da de anmodede om at jernstængerne måtte fjernes, samtidig med at de ønskede porten åben til kl. 12: "dersom Nogen skulle være saa nedrig at gaae ind igjennem Vinduerne, at han da udelukkes af Stiftelsen, som kun bør være for honette Folk ..." (Som det ses, brugtes her regensianernes ord fra tidligere tid mod dem selv nu). 63 regensianere protesterede mod opslaget, og androg fak. om at udfinde en måde at kunne komme ind efter kl. 12, uden at fak. derfor behøvede at opgive kontrollen med deres "ordentlige og sædelige Levnet". - Nyerup lod - hvilket viser hans fremme af et indre selvstyre - regensianerne selv fremkomme med forslag om sagen, hvilket skete, - men Nyerup selv skitserede en løsning, som i sin liberalitet gik så vidt, at fak. ikke kunne tiltræde det! Fak. tillod kun, at der på enkelte helligdage var portvagt tilstede til kl. 1 for at lukke ind, og at provsten selv i særlige situationer kunne udlåne en portnøgler til særligt betroede regensianere. Nyerups eget forslag, - at der skulle anskaffes portnøgler til udlån til regensianerne ved portneren mod kvittering, - blev først realiseret i hans efterfølgers tid. - Til Nyerups tid hører endelig en vigtig nyordning, som også viser hans tillid til regensianernes evne til at løse interne problemer selv. - Som ovf. nævnt, anmodede regensianerne ved "Reformatzen" af 1792 som det første ønske at der blev antaget 10 faste karle eller "opvartere", som skulle lønnes af kommunitetet, - og tillige, at reg. selv måtte vælge de pågældende karle. Dette ønske blev som det eneste ikke opfyldt af fak., og den hidtidige "ordning" fortsattes da, således at mange selv holdt karle for egen regning.

I 1824 blev det klart, at det ikke var heldigt at alle og enhver havde sin private karl gående på Gården, idet der forekom tyveri, hvis årsag i dette tilfælde sandsynligt måtte søges blandt det 33 mand store hold af karle, der på det tidspunkt færdedes derinde. D. 16. febr. henvendte Nyerup sig til fak., hvor han bl.a. skriver: "Af saa stort et Antal kan langt snarere en eller anden formodes ved given Lejlighed at blive fristet til at rapse, end naar deres Tal blev indskrænket til 10 eller 12 Personer." - Derfor anmoder han fak. om "at tillade, at af de ældste alumni her paa Gaarden en halv Snes maate træde sammen, for af de flere, disse faste Oppasser-Poster attraaende Subjecter, at vælge dem, som de af Erfaring vidste Stiftelsen kunde være tjent med; - endvidere, efterat Valget var sket, maate Listen over de udnævnte forblive hos Regensprovsten". Denne skulle da fremtidigt våge over at kun de blev ansatte, som kunne møde med gode papirer, ligesom han skulle være bemyndiget til at bortvise enhver opvarter, over hvem der "med skiellig Grund var klaget, enten af Alumni eller af Underbetienten". - Fak. støttede Nyerups forslag. - Som man ser, afviger den nu ikrafttrædende ordning (fra 1. april 1824, - men approberet af fak. d. 18. febr.) fra forslaget af sept. 1792 i een, vigtig henseende: oppasserne skulle fremdeles lønnes af reg. selv. Et reglement, godkendt d. 18. febr., blev udfærdiget. Det må formodes, at der samtidig af regensianernes midte af Provsten er blevet valgt to inspectorer til at påse at det nye reglement overholdtes fra begge sider (både fra reg. og karlenes side). (16d). Ialfald hører man første gang om disse karle-inspectorer i 1826, da 17 reg. henvender sig til fak. om at få ophævet den i 1825 trufne ordning. Tilsyneladende har de 17 henvendt sig direkte til fak., i stedet for, som det var coutyme, at sende skr. gennem provsten. (17).

En af grundene for ønsket om ophævelse af ordningen var, at dersom én ønskede at skifte karl p.gr. af utilfredshed med den hidtidige, og følge- lig måtte vælge en ny blandt de 11 andre karle på Gården, - så ville dette forhold betyde at karlene blev modvillige og efterladende, og tillige, at de 11 andre let kunne komme til at påtage sig mere end de faktisk kunne overkomme. - De to inspectorer, stud. teol. Rosendahl og stud. jur. Hjorth, sendte - gennem provsten et svar på de 17's skr., ledsaget af en skr. fra Nyerup selv, indeholdende en kraftig støtte til de to inspec- torer og et forsvar for ordningen, som da heller ikke blev afskaffet. - Vi møder da fra midten af 1820'erne den første regensielle "embedsmands"- institution, - karleinspectorerne, som i det meste af århundredet var den fornemste post, en regensianer kunne vælges til. Ordningen bestod indtil 1930, da kakkellovne på Regensen udskiftedes med centralvarme, hvorved brændehugning og -opbæring forsvandt, og dermed også regenskarlenes existensberettigelse. Karleinspectoratet opnåede således en alder af ca. 104-06 år, og er således det ældste selvstyreorgan, og er - endnu - det embede, der har eksisteret længst på Gården. (18). (fig. 7).

At inspectorerne ansås også for at være regensianernes tillidsmænd i det hele taget, fremgår af den omstændighed, at da provsten i 1829 ønskede regensianernes forslag angående en port-ordning (se ovf.) blev det lagt i hænderne på karleinspectorerne at fremkomme med sådanne. Der synes at herske en vis uklarhed vedr. valgmåden af inspectorerne. Vi må her ci- tere af provst F.C. Petersens dagbøger. Den 7. juni 1836 skriver han her bl.a.: "I disse dage fundet blandt nogle Papirer Reglementet og For- handlingerne ved den nuvæ. Indretning af Karlenes Opvartning - heraf fremgår, at "d. 21. jan. 1827 har Nyerup ved en skr. paany in- skierpet Overholdelsen, og navnlig, at Ingen under et hvilkensomhelst Paaskud maatte lade sin Opvartning besørge af Andre end af de faste Karle. (det har åbenbart holdt hårdt at få nyordningen efterlevet konsekvent). Til de oprindelige bestemmelser hørte at Provsten valgte Inspector; jeg finder den nu gældende Vedtægt bedre, og jeg ønsker den beholdt for Fremtiden, kun at det meldes Provsten, naar nye Inspectorer tiltræde.

Fig. 7. Regenskarl Holm, 1919.

Hans Ret til at gjøre Indsigelse, hvis det behøvedes, er ham ligefuldt forbeholden." Knud Fabricius, hvis højt fortjente bog om Regensen i perioden 1818-1918 har været en uundværlig hjælp under forberedelsen til nærværende lille skrift, siger i denne forbindelse om valgmanen (19): "... de af Nyerup indførte Karleinspektører maa paa et eller andet Tidspunkt være gaaet over fra at være "kongevalgte" (valgt af provsten) til at blive "folkevalgte". Det er ogsaa muligt at man tør slutte, at denne Ændring allerede har fundet Sted i Nyerups sidste Aar, saa at Petersen ved sin Tiltrædelse har staaet overfor en fuldbordet Kendsgerning. - Den Tanke kan dog ikke afvises, at det mulig er F.C. Petersen, der ved sin Overtagelse af Stillingen som Regensprovst har givet Alumnerne Retten til at vælge Inspektører for Karlene, som de jo selv lønnede." Men mærkeligt nok anfører Fabricius ikke (hvilket iøvrigt heller ikke CEF. Reinhardt og Andrup bemærker) en i denne forbindelse vigtig notits lidt længere fremme i Petersens dagbog (d. 27. okt. 1836): "Efter tidligere at have givet mundtlig Besked idag meddelt Comitéen for Revision af Karle-Bestemmelserne skriftligt Svar paa deres Andragende, at det maatte indrømmes at Karle-Inspektorerne for Fremtiden vælges af samtlige Alumner istedet for af de fra-

trædende Inspektorer, paa Provstens Approbation." Udviklingen i dette spørgsmål synes da at have været den næsten klassiske: Oprindeligt valgtes insp. af provsten selv, men på et vist tidspunkt (og det er altså dette, der forbliver usikkert, - om det falder allerede i Nyerups tid eller først i Petersens) er karleinsp. blevet "folkevalgte", omend indirekte gennem de afgående inspektorer. Men fra 1836 vælges de tydeligt nok direkte af alle regensianere på en generalforsamling (som iøvrigt på dette tidspunkt holdtes sammen med den halvårslige generalforsamling i den da 4 år gamle Læseforening). (20). - Tidsmæssigt er fremstillingen nået ind i provst Petersens regeringstid. Rasmus Nyerup døde i embedet d. 28. juni 1829, og det må desværre med et citat (21) siges at "med ham forsvandt den gamle fredelige og tillidsfulde Tid ud af Regensens Port" for ikke helt at vende tilbage før Provst F.C. Petersens tid i 1859 var tilende. Denne tiltrådte embedet i nov. 1829. - Af temperament var en reformerende og regulerende ånd, og navnlig hvad det sidste angår, må man vel sige at dette ikke netop lige var, hvad tredvernes og fyrrernes vakte frihedstrang allerbedst lod sig forene med. - Det begyndte ellers så lovende: allerede i dec. 1829 fik Petersen udvirket den ordning m. at låne nøgler til porten (nøglerne beroede hos provsten) til de, der ikke nåede hjem inden kl. 12, - altså det, Nyerup i sin tid havde tænkt sig, men som fak. dengang ikke kunne gå med til. Denne ordning blev en succes, som man kan tænke sig, - og antallet af nøgler måtte hurtigt udvides. (22). Knap så succesfyldt var Petersens indgriben overfor regensianernes livsudfoldelse i Regensgården og på værelserne ved aftentide. - "Henimod kl. 12 d. 4. (dec.) hørte jeg høi Sang og i 2/3 Time derefter afvexlende Sang, Hurraraab etc. Om Morgen en erfarede jeg at der havde været Gilde paa 4de Gang No: 6. Jeg lod den ældste (af kontubernalerne) kalde og ... tilkjendegav ham i Venskabelighed, at larmende Commerce ikke kunde tilstedes, da derved de vaagende forstyrredes i deres Arbejde, de sovende i deres Hvile, og Stiftelsen sættes i ond Rygte". Petersen fik brug for megen "Venskabelighed" i den flg. tid. I foråret 1830 begyndte regensianerne at synge (korsang) i Gården, i henhold til den gl. bestemmelse fra 1825, at "Sang i Regensgaarden i Tusmørket nok kan tillades." - Men der skulle efter provstens mening være system i det! Fakultetsdekanen og han enedes om at meddele reg., at der måtte synges i Gården fra solnedgang og indtil 1 time efter. I juni 1831 kom der endda en instrux om musik, sang og gilder på Regensen, indeholdende forbud mod gilder og drikkelag på værelserne og i Gården, hvilket det naturligvis faldt regensianerne hårdt at efterkomme i praksis i de flg. år.

Heller ikke den årlige fest d. 1. juli, Regensens stiftelsesfest, som siden 1823 var blevet en tradition, faldt det provsten let at affinde sig med, omend han ikke nægtede sin tilladelse til den afholdelse hverken i 1830, 31 eller -32. Det sidstnævnte år kom der et lidet "nachspiel", hvorved flere regensianere arresteredes for gadeuorden, delvis forårsaget ved ikke-regensianeres deltagelse i festen. - Regensianerne var snedige nok til at tage "tyren ved hornene", idet de sendte en skr. til fak., via provsten, - hvor det bl.a. hedder: "Regensens Alumner har i flere Aar vedligeholdt den Skik, d. 1. Juli, om Aftenen ved et lidet Symposium i Regensgaarden at celebrere Oprettelsen af dens Stiftelse ... Det er naturligt, at de ønske, at denne Skik i Fremtiden maa vedblive, da det er den eneste aarlige Fest (NB!) ... - For i Fremtiden at kunne opnaa dette, tillader vi os at foreslaa to Bestemmelser, som skulle gælde for alle kommende Regentsfester: 1) at ingen uden Regensens Alumner kunne deltage heri, 2) at tvende Alumner nogle Dage i Forvejen udvælges til at forestaa Festen ..." - Underskrevet: Nogle Regensianere. (23). - I sine ledsagende bemærkninger forklarer provsten fak., hvorfor skr. var underskrevet "nogle Regensianere": dette "har sin Grund i at de ville undgaa at komme i et fjendtligt Forhold til de Personer, med hvis Nærværelse ved sidste Stiftelsesdag (1. juli 1832) man var misfornøiet." - Fak. anerkendte de af reg. fremsatte betingelser, men føjede dog selv to til: a) at festen ophører kl.

12, således at alt er roligt en time efter midnat. b) formændene, som vælges af alumnerne og stadfæstes af provsten, er ansvarlige for hvad der under feste måtte forefalde. Hvoraf følger at de har at meddele provsten, dersom det imod forventning skulle indtræffe, at de ikke ved egen indflydelse kan forhindre den gode orden og de foreskrevne regler. Disse to betingelser fra fak.'s side meddeltes provsten straks (ved resol. af 8. aug. 1832), til videregående meddelelse til reg. - Men det må forekomme ejendommeligt, at han venter med offentliggørelsen heraf til 5. juni 1833, altså næsten et helt år, og knap en måned før næste fest. Intet under, at Petersen i sin dagbog kan gøre flg. notat (24): "Jeg bemærkede strax at man var misfornøiet dermed. Man mente, at Fac. skulde have overladt til Alumnernes egen Comité at vaage over at Festen holdtes i Orden, man saa Mistillid deri, og finder at det forlangte Ansvar er noget, som Ingen kan paatage sig, uden at sætte sig i et misligt Forhold til de øvrige Alumner." - Og lidt senere kan han endelig bemærke: "Man holdt Møde d. 8. juni i Regenskirken efter Tilladelse, hvor den Beslutning toges, ikke at holde nogen Fest paa Regensen." (fremhævet af Petersen). - Hele episoden viser for det første, at regensianerne ikke veg tilbage for at tage et selvstændigt initiativ overfor fak., og her selv foreslår nærmere bestemmelser for fremtidige fester, og i samme forbindelse, at to, af dem selv valgte fest-arrangører også påtager sig en forpligtelse til at sørge for (våge over) god orden. Men for det andet er det i denne sammenhæng også værd at bemærke, at fak. ikke selv på dette beskedne punkt vil lade reg. selv vælge en ledelse, uden at denne skal godkendes af provsten, - og - især, at de valgte ledere på een gang hævdes at være ansvarlige, men samtidig, i en given "situation" skal have pligt til at meddele provsten, at de ikke kan klare situationen. - Fak. synes herved at have pålagt fest-ledelsen et så stort og måske uopfyldeligt ansvar - et ansvar, der vel kun kunne påtages og udøves af provsten. Var det hermed hensigte fra fak.'s side at gøre de valgte festarrangører til et redskab i provst Petersens hånd og dermed gøre tanken om en vis naturlig selvstændighed på dette område illusorisk? Regensianerne fandt ialfald de tilføjede betingelser krænkende og det foreskrevne ansvar faktisk uopfyldeligt, og opgav at holde festen på Regensen. Forlægningen af stiftelsesfesten til udengårds etableringer skyldes altså ikke provsten, der endda i 1831 havde været så imødekommende at sørge for at netop denne fest skulle undtages fra instruxens forbud mod gilder og fester på Regensen (25) (se ovf.). Da regensianerne i 1835 overfor provsten anfører det urimelige og krænkende i de af fak. fastsatte bestemmelser, var Petersen da heller ikke uvillig til at se sagen fra regensianernes side, og fremførte deres synspunkter overfor fak. i en skr. (26) hvori det bl.a. siges: "Idag har tvende Alumner spurgt om der ikke kunne ske Forandring ved disse Bestemmelser, da de mener, at det er for haardt at de nuvær. Alumner skulle "lide" under, hvad Andre i sin Tid have forbrudt ... Jeg antager, at dersom ingen Forandring sker, især ved No: 2 (at festen skulle standse kl. 12), vil det samme ske, som de tvende foregaaende Aar, at Festen holdes udenfor Byen. Spørgsmaalet er nu, om Reglerne skulle blive uforandrede, eller om man skulle for denne Gang ophæve Reglen om Klokkeslettet med det udtrykkelige Tilføjende, at det sker for at give Alumnerne Lejlighed til at vise, at denne Bestemmelse er unødvendig, altsaa under Forudsætning af at Festen vil høre op i Tide, uden at det behøver at være foreskrevet ved nogen Regel." - Fak.'s instilling til dette beskedne ønske lod sig imidlertid ikke ændre. (26). - Det politiske røre i Fred. VI's sidste år gav også genlyd indenfor Regensens mure, og den nyordning, som blev givet ved det kgl. reskript af 28. maj 1834, hvorved de såkaldte stænderforsamlinger oprettedes, gav således regensianerne en lejlighed til at følge en pludselig indskydelse: dette bør fejres! - og det gjorde man efter forudgående tilladelse.

I 1836 ville man gentage festen d. 28. maj, og der fremlagdes en liste, hvor deltagere kunne tegne sig, - men dér havde man nær gjort regning

uden vært, - idet provst Petersen jo ikke var blevet spurgt forud; denne udtrykte overfor regensianerne, at de ialfald havde at indhente fak.'s tilladelse. Herpå kunne han også påberåbe sig, ikke blot instruksen om forbud mod gilder i Gården (fra 1831), men også nu en bekendtgørelse fra selveste konsistorium, udstedt 2. april 1836, hvori det bl. a. siges: "Konsistorium har resolveret at det ei kan tillades, at der paa Regensen eller i noget af de andre Collegier holdes Forsamlinger af Studerende, be- træffende almindelige Anliggender ..." Ville man endelig holde sådanne møder, måtte Universitetets rektor forud give tilladelse efter en skriftlig anmodning herom, og møderne skulle foregå i Studiegården. Det lykkedes dog regensianerne at opnå fak.'s tilladelse, mod at to af dem selv valgte blev ansvarlige for festens forløb. "Gildet sluttede dog først en Timestid efter Kl. 12", noterer Petersen misfornøjet i sin dagbog (27).

Knap en måned efter (21. juni 1836) kom der endnu en regel, der angik de regensielle møder og fester (to former for sammenkomst, som iøvrigt i disse år ikke lod sig skarpt adskille). I provstedagbogen hedder det d. 21. juni: "Da Ploug erholdt Tilladelse til at holde Generalforsamling paa Kirken (d. e. Salen) ang. Stiftelsesfesten (d. 1. juli), blev det tillige med- delt ham, at det for Fremtiden skulle være Regel, når man ville holde Gilde (scil.: på Regensen), at der indleveredes skriftlig Begjæring derom, underskrevet af 2 Alumner, der eo ipso paatog sig Ansvar." At regensianerne i de flg. år fejrede både stænderdagen d. 28. maj og stiftelses- festen d. 1. juli udenfor byen, må vel antages at være en følge af denne bestemmelse, der - ligesom fak.'s tidligere betingelser: festens ophør kl. 12 og festledernes ansvar (se ovf.) - åbenbart har virket for tyngende til at man ville gå ind under den. - Citatet fra dagbogen viser, at der forud for en fest, hvadenten denne tænktes holdt på Gården eller udenfor denne, holdtes almindelig generalforsamling, som kunne finde sted i selve Gården, i Læseforeningens lokale eller i Kirkesalen, - hvilket også krævede provstens tilladelse (28). Her drøftedes så selve festens detaljer, og dér valgtes den festkomité, som dels ordnede de praktiske ting, og som dels havde æren af at præsidere ved selve festen (29). - Hvad generalforsamlinger angår, kunne enhver, der ønskede et emne af fælles interesse og af regensiell karakter drøftet, begære og indvarsle til generalforsamling, naturligvis med provstens forud indhentede tilladelse (30). - Foruden to allerede nævnte fester, fandtes der i disse år endnu en, fastelavnsfesten, hvis første år var 1835. Disse fastelavnsløjer indebar iflg. deres natur gode muligheder for regensianerne til at udtrykke deres politiske følelser og deres misfornøjelse med visse indengårds forhold, - dengang havde man jo ingen regens-revue; - Allerede 1837 standsede denne tradition. Klimaet på Regensen var af andre grunde ikke særlig gunstigt i 1837-38, (p. gr. af strid med fak. og provst om Læseforeningen, herom ndf.) og selvom til- ladelse til festen gaves af fak. efter provstens anbefaling (viceprovst Fa- bricius derimod tilrådte afslag), så skete det under en betingelse, som ialfald følte krænkende, idet fak. forlangte porten låst under festen, be- lært af erfaring fra de foregående år, da udengårds-elementer havde fået adgang til at overvære løjerne i Gården; resultatet blev, at man opgav sagen (31). Også Vækkerselskabets gilder, der jo var forbudte på Gården iflg. bestemmelsen fra 1831, måtte Petersen selvfølgelig afbryde. (32). Endog kortspil på værelserne og fjerboldspil i Gården blev der sat stop- per for (1835-36). (33).

Egentlig ganske rammende viser et stik af Regensgården fra 1835 provst Petersen stående i et vindue ud mod Gården, årvægent skuende ud over "sit" domæne, - medens, ligeså karakteristisk for denne tid, nedenunder, i selve porten, to regensianere ses læsende de talrige opslag i provstens opslagsskab! (billedet her gengivet i udsnit). (fig. 8).

Hvordan Petersen fremtrådte overfor regensianere, der holder en mindre sammenkomst på et af værelserne, har vi gennem Hostrup bevaret en, ganske vist let karikerende, skildring af (34): "Mine Herrer! Såsom jeg

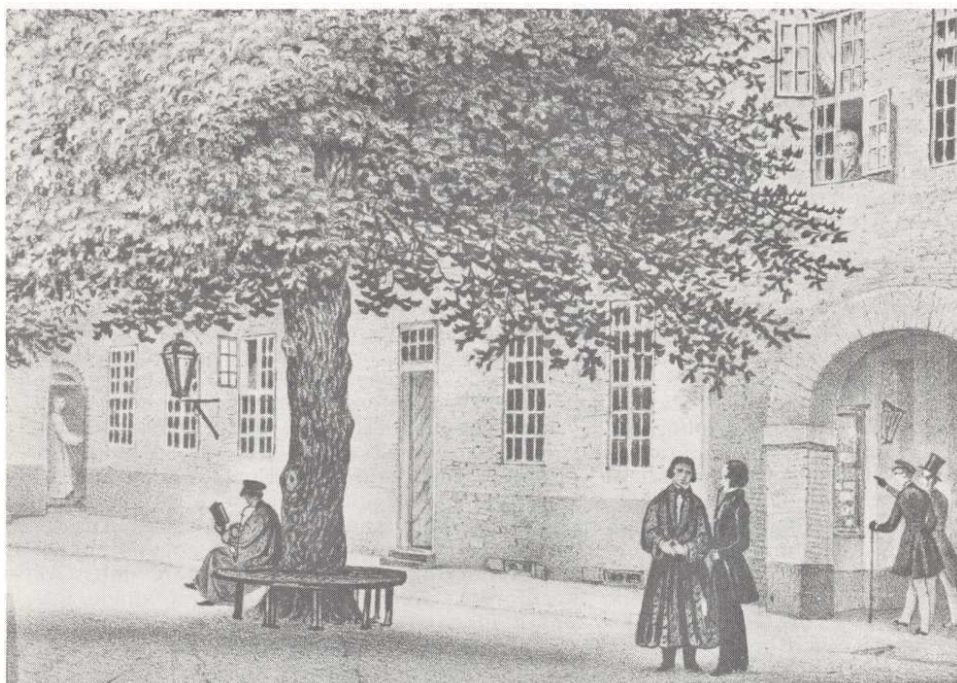

Fig. 8. Billede af Regensens Lind, set mod porten.
I vinduet ses provst Petersen.

af Hs. Majestæt Kongen og Universitetets høje Direktion er ansat som Regensprovst, og iflg. denne Ansættelse skal sørge for, at Orden og Sømmelighed iagttages og vedligeholdes i denne Stiftelse, saa siger jeg kan det ikke være ligegyldigt, naar de Studerende her overtræder Sømmelighedens og og Anstændighedens Love. Det er vistnok ganske i sin Orden, at den Unge morer sig, thi, naar man først er blevet gammel, er Morskaben ikke saa stor og altsaa, - ja, altsaa kan den Gamle ikke mere sig saa meget som den Unge; men siger jeg, skønt jeg altid har været og endnu er af den Mening, at de Unge skulle mere sig, medens de vare unge, thi naar de først bliver gamle, da var det for sildigt, da er jeg overbevist om, at enhver af mine tilstedeværende Commilitoner ved nøjere Eftertænkning vil erkende, at det, skønt det vistnok er overensstemmende med Naturens og Fornuftens Bud, at den Unge morer sig, - ingenlunde er passende paa en saadan Maade i en videnskabelig Stiftelse ved højlys Dag for akademiske Borgere at synge uanstændige Drikkeviser!" -

Det om møder og fester anførte viser, at det kneb at holde regensianerne fast i de ret stramme tøjler, som man søgte at holde dem i.

Alligevel eksisterer der et vist selvstyre i disse år (1830'erne), således karle-inspectoratet, endvidere de til hver fest eller sammenkomst af re-

gensianerne valgte repræsentanter, ansvarlige overfor provst og fakultet, og endelig holdtes der generalforsamlinger, hvis beslutningsområde ganske vist var af ret begrænset karakter. Dog, som det siden skal ses, ligger der i denne generalforsamlings-praksis spiren til en større selvstændighed (35). Tilsidst skal omtales et interessant og i mange henseender illustrerende "fænomen", som netop hører denne tid til, - oprettelsen af den såkaldte "Læseforening" og dens senere nedlæggelse. - Indtil vore dage har det været omstridt, hvem der tog initiativet til oprettelsen af denne institution. Regensianerne hævdede i 1839 (altså otte år efter institutionens oprettelse) at idéen udgik "fra Alumnerne selv. Daværende stud. theol. Henrik Stampe Krarup var den første, der begyndte at virke for Udførelsen af dette Ønske." (36).

Heroverfor står viceprovst Fabricius' oplysning (37), at "den første Idee til en Læsef. paa Regensen udgik fra Professor Petersen, som ved et Selskab i Studenterforeningen i Sommeren 1831 derom havde den første Samtale med den i Skriftet (c: Regensianernes skr.: Ophævelsen af Regensens Læseforening. Kbh. 1839) nævnede Regensalumnus H.S. Krarup, der blev Underhandleren med Regensianerne ligesom Prof. Petersen med Fakultetet." - Carl Ploug gav i "Kjøbenhavnsposten" No: 292, 1839 et svar på Fabricius' indlæg i striden, hvor det bl.a. siges: "Et Par Blade har Hr. Fabricius anvendt til en udførlig Meddelelse om Foreningens Stiftelse, som han lærer, ene og alene skyldes Regensprovsten ... og han har i denne Anledning trykt den Indstilling, hvormed Prof. ledsagede Alumnernes Ansøgning (38). Den af Comitéen (for udgivelsen af regensianernes skr. om ophævelsen af læsef.) udgivne Bog kunde ikke meddele dette Aktstykke, der aldrig har være Læseforen. meddelt, og Udvalget kunde ikke tilskrive Prof. Petersen den første Idee til Læsef., fordi alle mundtlige og skriftlige Beretninger tillagde afdøde H.S. Krarup den ..." - I Regensbibliotekets exempl. af de to skrifter har den senere viceprovst, Søren Skouboe, egenhændigt føjet flg. bemærkninger til: "I Kjøbenhavnsposten 1839 No: 301 giver Fabr. et Svar paa Plougs Artikel, men kommer deri ikke nærmere ind paa Spørgsmålet om, hvem Æren f. Idéen maa tilskrives." - Det kan vel synes, som der i denne Tavshed ligger en Indrømmelse fra Fabricius' side. Således er det også opfattet i H. Plougs bog om Carl Ploug, I. s. 39.

Og nu Petersen selv! Hvad siger hans dagbog? 7. sept. 1831 hedder det: "Overbeviist om Gavnigheden af en Læse-Indretning paa Regentsen har jeg allerede for længere (Tid) siden talt med Alumnen H.S. Krarup derom. Jeg har forleden Dag opsat noget skriftligt derom, og viist det til nogle af Alumnerne, som have viist megen Interesse derfor. Ogsaa har jeg foreløbigen talt med Prof. Clausen (H.N.Cl.), som meget ønsker Iværksættelsen deraf." - og d. 18. sept.: "Prof. Clausen har talt m. Prof. Møller, der ogsaa er enig, og vi tør vente Understøttelse af Fac.; jeg har derpaa forandret mit Udkast ... og leveret det til Alumnerne (af hvilke allerede de fleste have erklæret sig for Sagen), for at give Sagen en Impuls, og som mit Votum i Sagen." - At provsten har været en drivende kraft, som det siges af K. Fabricius, er hævet over enhver tvivl. - og vel kan Petersens bemærkninger i dagbogen forstås, sådan som K. Fabricius gør ved at lade dem afgøre spørgsmålet om prioritet til selve idéen til provstens fordel, - selvom K. Fabricius dog har taget et delikat forbehold: "dersom Petersen ikke taler Usandhed, er Forholdet altsaa dette, at han, efter (forgæves) at have pirret til Krarup, senere har maattet vende sig til en noget større Kreds for at faa Regensianerne til selv at tage fat." (39). Man kan dog - selv med kendskabet til dagbogens ord om sagen - ikke lade være at spørge: Hvorfor har Petersen talt netop med Krarup? Og: Hvorfor holdt traditionen om Krarup som idéens fader sig så hårdnakket, også efter at viceprovst Fr. Fabr. i 1839 søgte at aflive denne tradition, - en tradition, som Ploug, der selv blev regensianer allerede i 1833 (året efter at læseforeningen startede), fortsat mente

at måtte hævde? Det forekommer, efter det her sagte, ikke muligt, klart at afgøre dette spørgsmål. - I relation til selvstyret er det værd at bemærke sagens videre gang: "D. 23. Sept. holdt Alumnerne Møde i Kirken hvor de valgte en Comité: J.H. Bang, Th. Müller og Krarup til at udarbejde en Ansøgning og Plan til Læseindretningen." - 1. okt. Comitéen f. Læse-Foreningen idag samlet hos mig. Vi gennemgik deres Udkast til Planen og aftalte adskillige Modificationer deri." D. 12. okt. Indsendt bemeldte Plan og Ansøgning til Fac. med flg. Paategning ..."

Disse notater hos provsten angiver forløbet, og viser at reg. i høj grad var medbestemmende for detaljerne. Fak. havde kun et par ting at bemærke til lovudkastet for Læseforen., og kun én indvending skal nævnes: i forslaget hed det om Læseforeningsinspektørernes ret til at indkalde til extraord. generalfors.: I vigtige Anliggender er Inspectoratet berettiget til at sammenkalde til overordentlig Generalforsamling. - Fak. anmodede om at der tilføjes den ikke uvæsentlige bemærkning: "at Insp. i saadanne Tilfælde har forud at anmelde for Regensprovsten Anledningen til og Øjemedet af den paatænkte Generalforsamling." Dette accepteredes på den endelige generalfors. d. 18. dec., og den 1. jan. 1832 startede "Regensens Læseforening" i et lokale, det davær. 2 x 4 (nuvær. 2 x 3), som tilligemed inventar og brænde var stillet til rådighed af fak. - Til et indblik i, hvad reg. selv kunne bestemme vedr. denne nyskabelse, og til forståelse af de flg. års begivenheder skal her nævnes et par af de vigtigste bestemmelser, der var vedtaget af reg. og godkendt af fak. (40): "Øjemedet af denne Forening skal være, at fremme sand videnskabelig Aand, fri selvstændig Tænkning, almindelig Dannelse, og en livligere Idee-Kommunikation blandt Regensens Alumner ..."

§ 1. Adgang til at blive Medlemmer har Regensens Embedsmænd (d.e. her Provst og Viceprovst, som også var medlemmer), Alumner og Grattister (c: "grise"). § 7. Bestyrelsen af Læseforeningens Anliggender overdrages et Inspectorat bestaaende af tre Inspektorer. - § 8. Insp. har det alm. Tilsyn med hele Foreningen, Omsorg f. dets Pengevæsen, Blades Anskaffelse osv." Derefter den ovf. omtalte ret til at sammenkalde extraord. generalforsamling, dog m. provstens tilladelse; tilsidst siger § 8: Inspektoratet har, foruden den udøvende, tillige den dømmende Magt. - § 9. Det specielle Tilsyn med Læseforeningens Lokale og hvad deri findes, overdrages 7 Ephorer, saaledes at hver sin Dag i Ugen, paa den bestemte Tid om Morgnen, aabner Lokalet, og ligeledes om Aften lukker. Insp. har at vaage over, at ingen Forsømmelse fra Eforernes Side finder Sted, og er berettiget at straffe Forsømmelser med Mulkt fra 2 til 4 Mk. § 10. To Gange aarlig, i Slutningen af Nov. og i Slutn. af Maj, afholdes ordentlig (c: ordinær) Generalforsamling, hvor 3 ovennævnte Insp. og 14 Eforer (7 for hvert af de flg. Kvartaler) vælges." - Til slut i § 15 siges at "Forandring i disse Grundbestemmelser kan kun skee ved en Generalforsamlings Beslutning og m. det højærv. theol. Fakultets Approbation. - Det kan vel siges, at provst og fak. her, udfra deres forudsætninger, har givet regensianerne ret vidt spillerum indenfor dette område. Den flg. tid viser desværre, at tiden ikke var moden hertil, hvadenten det så var fak. der var bagud, eller regensianerne, der var forud for tiden! Den første tid gik roligt. I aug. 1832 "føjte den offentlige Mening Trang til et Organ, hvorfor Inspektoratet efter skeet Opfordring lod en Bog fremlægge, hvori Medlemmer kunde nedskrive Forslag og Bemærkninger ang. Foreningens Anliggender." (41). - Den første dissonans fremkom mlm. foreningen og provsten i maj 1833, idet foren. ønskede § 5 i reglementet om udflytteres ret til at blive stående som medlemmer af foreningen ændret til, at enhver udflytter kunne forblive medlem indtil 1 år efter sin udflytning. Provsten ønskede fastslået, at når dette første år var forbi, skulle der stemmes (på generalfors. i foreningen) om en udflytter, der stadig ønskede at være medlem kunne fortsætte. - En generalforsamling besluttede imidlertid at anmode fak. om at en udflytter kunne forblive

medlem indtil videre, - og hertil svarede fak., at "der herimod Intet vil være at erindre", - provstens sær-mening blev der m.a. ord ikke taget hensyn til ved den lejlighed. (42). - Den førømtalte bemærkningsbog anvendtes ikke blot til sit egl. formål, men blev også skueplads for regensianernes trang til indbyrdes diskussioner om ting, der ikke vedrørte Læseforeningen. - Der har åbenbart været et hidtil udækket behov for et forum, hvor man indbyrdes kunne drøfte forskelligt. Det var mindre selve dette end diskussionens undertiden særdeles skarpe form, som fik provsten til at ønske skrivelserne bragt under en vis kontrol, hvilket kan i foråret 1834 anmodede inspectoratet om. Den gamle bog foreslog han brændt (43), og desuden ønskede han nærmere regler mod misbrug af bemærkningsbogen. Dette sidste skete dog først i 1836. Dog havde nye misbrug i foråret 1836 fået provsten til, "baade som Medlem af Læseforeningen og som Regensprovst (en noget uklar sammenblanding!) at forelægge insp. det ønske, at den misbrugte Bog uden Ophold maatte borttages", og fjøede truende til: "Skulle lign. Misbrug finde Sted for Fremtiden, forbeholder jeg mig paa mit Ansvar at lade enhver Bemærknings-protocol, hvori Sligt forekommer, borttage." (43a). Dette formodentlig i sin egen-skab af provst, ikke som alm. medlem?! - Insp. efterkom ønsket, og bogen fjernedes og erstattedes m. en ny, idet de dog samtidig erklærede, at de i provstens anmodning brugte udtryk skulle fortolkes sådan, at han gennem insp. og generalfors., og, hvis disse nægtede det, da gennem det teol. fak. ville andrage om bogens fjernelse, og ikke forstås sådan, at der i bemærkningerne lå en trusel mod Foreningens eengang sanktionerede rettigheder. (44).

Man kan ikke andet end lægge mærke til den både frie og selvstændige tone, hvori regensianerne nu, - gennem inspektorerne -, henvender sig til Regensens ledelse. - I maj 1836 besluttede den ordin. generalfors., at en lovkomité skulle nedsættes m. hensigten at foreslå enkelte ændringer i reglementet af 1831. Her skal blot nævnes ét ændringsforslag, nemlig at insp. i exclusionssager måtte have ubetinget ret til at indkalde til extraord. generalfors., uden at afvente provstens eller fak.'s billigelse. Årsagen til denne ønskede ændring var et tilfælde hvor exclusion var på tale, og hvor den pågældende bad om en extraord. generalforsamling, hvorom insp. også ansøgte provstens tilladelse, hvilket imidlertid blev afslået med henvisning til § 8 (om inspektorerne dømmende magt). I bemærkningerne til ændringsforslaget hed det, at man (reg.) antog, at hensigten med den hidtidige ordning, at alle extraord. generalforsamlinger skulle tillades af provsten, var at hindre generalforsamlinger i tide og utide. Dette synspunkt delte regensianerne, - men i exclusionstilfælde fandt man, at der ikke var nogen grund til at anlægge dette synspunkt. - Fak. afviste, tilskyndet af Petersen, dette ønske med bemærkning om at "et andragende om en generalforsamlings afholdelse, der var motiveret m. appel fra den ekskluderede mod en afsagt eksklusionsdom, ikke ville kunne tænkes afslået uden ganske særegne grunde." (45).

Men det var jo netop det, der een gang var sket (i 1835), så fakultetets citerede bemærkninger kunne da enten kun indeholde en indsvøbt "næse" til Petersen for hans afslag dengang, - eller også måtte fak.'s motivering f. afslaget være - tomme ord. - I febr. 1837 holdtes nu en extraordinær generalfors. til drøftelse af fak.'s afslag på dette og andre ændringsforslag, og man vedtog påny at anmode fak. om at overveje det omtalte ændringsforslag, der gav insp. ubetinget ret til at sammenkalde extraord. generalfors. i exclusionstilfælde, idet man overfor fak. anførte, at de exkluderede principielt altid burde have deres sag afgjort snarest muligt, - at man i den foreslåede ændring så en fuld garanti for medlemmernes rettigheder, - thi i fak.'s sidste skr. lå jo ihvertfald muligheden af et afslag på anmodning om generalforsamling, - og at medlemmerne ikke havde den ønskede fulde betryggelse, så længe deres sag lå i tredje mands hånd ... Fak. svarede d. 19. marts 1837 bl.a.: "idet Fak. fra først af har bestemt de

Grænser, indenfor hvilke det overlader Foreningen at styre sine Anliggender, naturligvis ogsaa indenfor disse Grænser under Fak.'s Tilsyn ved Provsten, maa det fremdeles som hidtil anse det for at være uforeneligt med sit Ansvar og sin Omhu f. Regensen, at træffe nogen Foranstaltning, hvorved Læseforeningen ville undrages Fak.'s Bestyrelse og Tilsyn ... - Hermed havde fak. ladet masken falde, og nu, i modsætning til dec. 1836, været så ærlig at tilstå åbent, at det "ikke saa meget optraadte som Ridder for Regensianerne, som for at værne om sin egen Indflydelse" (K. Fabricius) (46). - Herefter opløstes "lovkomitéen", og man opgav den foreslåede ændring. Men luften var, for igen at citere et udtryk fra Fabricius, "blevet ikke så lidt opvarmet". 10. dec. 1837 satte fak. punktum for lovdiskussionen ved simpelthen at sende et eksemplar af de af fak. godkendte love, der skulle træde ikraft straks. Omtrent samtidig stillede der i bemærkningsbogen forslag om, at der i Læseforeningen måtte holdes "lørdagsforelæsninger" eller "udførligere meddelelser". Man ønskede en ekstraordinær generalforsamling om sagen, men provsten svarede herpå, at forslaget lå udenfor grænserne af foreningens virksomhed, således at han ikke kunne tillade en generalforsaml. herom, men måtte lade fak. afgøre om en sådan kunne holdes. Dette gav anledning til langvarige diplomatiske udvekslinger om fortolkning af reglerne om en sådan forsamlings indkaldelse; men den 3. febr. 1838 afgik endelig andragendet om generalforsamlingen, tilligemed provstens bemærkninger. De sidste var ukendte for regensianerne, men af dagbogen og fakultetets papirer fremgår, at Petersen faktisk arbejdede på en ændring af hele Læseforeningens struktur, der efter hans opfattelse burde styres og finansieres helt og udelukkende af kommitet, således at regensianerne herved skulle miste al selvbestemmelse på dette område. I betragtning af den ret frie forhandlingsform, som hidtil havde været praktiseret mellem regensianere og provst i Læseforeningens sager, og som havde hjemmel i reglementet f. Læseforeningen, - må provstens fremgangsmåde, - at foreslå en så radikal, og regensianerne al myndighed berøvende ændring, uden at meddele dem noget som helst herom, - uden overdrivelse kaldes et bagholdsangreb og et snigløb på de tidl. givne liberale forhold. - Først d. 12. juli kom svar fra fak., hvor de af Petersen foreslåede ændringer antydedes. - På denne baggrund må det have været en ejendommelig følelse for regensianerne af 1838, at se tilbage på Stiftelsesfesten d. 1. juli, hvortil man havde inviteret både provsten og fak. (hvilket var første gang, og indtil 1843 også sidste!) "for at det gode Forhold skulle gjenoprettes ..." (47)

Men med omtalen af fak.'s svar af 12. juli 1838 er begivenhedernes gang foregrebet. Idéen om lørdagsforelæsninger behandledes på den af fak. tilvalgte generalforsamling d. 4. marts, - en tremands-komité nedsattes til at udfærdige et egentlig forslag til fak. herom. Svar på forslaget lod vente på sig, og i okt. samme år fornyedes henvendelsen til fak. - I mellemtiden fik inspektoratet andet at tænke på: Ved en nøjere granskning af det af fak. d. 10. dec. 37 til Foreningen sendte og godkendte reglement opdagede man, at der heri - foruden de regler, man var enige om fra begge sider - var enkelte mindre ændringer, som overhovedet ikke havde været på tale, - ændringer, som altså var indføjjet af fak. på egen hånd og uden meddelelse til inspektoratet. - Overfor dette protesterede insp. den 2. juni -38 i en skr., hvor det hedder: "... så har det Princip, af hvilket de (de tilf. ændringer) maa antages at være udgaade, i høi Grad bekymret og foruroliget Læseforen., da de indeholde en Krænkelse af dets Grundlove, - hvortil Fak. uægtelig har Magten, men - som står i Modsætning til Fak.'s foregaaende Handlinger m.H. til Foreningen. I de gl. såvel som i de nye Love har Fak. indrømmet Generalforsamlingen den højeste dømmende og lovgivende Magt, dog saaledes, at det, der antages af Generalfors., først faaer Lovkraft efter at være approberet af Fak. - Derimod er der intetsteds i de af Fak. approberede Love Tale om, at Læseforeningen bør anse noget som Lov, der ikke er forelagt for og antaget af Generalforsamlingen." (48). -

Den bestemmelse, som insp. påberåbte sig, var § 15, slutning: Forandring i disse Grundbestemmelser kan kun ske ved en Generalforsamlings Beslutning og med det højærv. theol. Fakultets Approbation. - At denne regel her var tilsidesat af fak., lod sig ikke bestride, hvad fak. heller ikke forsøgte, - tværtimod hævdede det i sin svarskr. d. 12. juli at "Fak. iflg. sin Stilling til Regensen ei engang kunde være berettiget til at give Slip paa en overstyrende Myndighed, som satte det i Stand til, ogsaa uden givet Initiativ fra Generalforsamlingens Side, at foretage Ændringer i Lovbestemmelserne, som det maatte agte fornødne eller tjenlige." - Selv viceprovst Fr. Fabricius, der ellers ihærdigt forsvarede fak. i sin bog, indrømmer "at Fac. ved denne Lejlighed havde Formen imod sig, og at dets Redaktionsforandringer egentlig først burde have været tilstillede Komitéen, for af denne at fremlægges paa en overordentlig Generalfors." (49). I skr. af 12. juli antydede fak., som nævnt, at "Forandringer m. Læseforeningens Indretning i det Hele" påtænkte. Af samme grund kom der i nov. afslag på forslaget om lørdagsforelæsninger og 1. febr. 1839 faldt øksen: gennem provsten meddelte fak. til regensianerne, at det iflg. kgl. resolution af 1. jan. samme år var besluttet, at at kommunitetet skulle bære alle udgifter til Læseforeningen, og at denne (derfor) sættes under "nærmere Bestyrelse og Tilsyn af det theol. Facultet." Hvilket provsten havde "den Fornøjelse at meddele Inspectoratet", en vending, han fik at høre for fra regensianerne. - Et Nachspiel udeblev ikke: Fak. modtog en lang, udrørende beskrivelse af sagernes udvikling i den senere tid og regensianernes mening om fak.'s handlemåde. - Dekanen forespurgt hos provsten, om det var muligt, at giverne af de bøger, der i sin tid var skænkede til Læseforen., kunne tænkes at ville lade deres Gaver komme den nye Læseindretning (som var det navn, den nye læseforening fik) til gode? Insp. svarede herpå, at de bøger, der var givne til Læseforen., tilhørte denne, og at der ingen grund var, for insp. til at opgive denne ejendomsret. (50).

Den 10. marts 1839 holdtes sidste generalfors. i den gl. Læseforening, og d. 1. april (i praksis dog først fra d. 18. april) åbnede den nye læseindretning i de samme lokaler, hvor den gamle havde været. - "Læseindretningen stilledes under viceprovst Fabricius' daglige tilsyn; det nye reglement var kun på tre korte punkter, - det sidste lød i sin tørre kort-hed: Specielle Regler for lagtagelse af den fornødne Orden og Stilhed i Læsestuen anses for unødvendige (!) (51). Senere blev det fastslået, at læsestuens lokale skulle sættes under det samme tilsyn af provsten som den øvrige del af Regensen, således at hans tilladelse krævedes ved brug af lokalet ved sammenkomster. - Viceprovsten havde dog en del ærgrelse af sit tilsyn, især fordi bøger fjernedes fra læsestuen. Han og regensianerne enedes om at anskaffe en udlånsprotokol. Fabricius glemte her, at man jo egentlig ikke kunne vedtage noget m.h. til Læseindretningen. (Fig. 9). - Uanfægtet af uroen om Læseforeningen og dets inspectorat, havde karleinspektoratet fortsat sin virksomhed. I 1840 indførte de to davær. insp. en ændring i reglementet, - uden først at tale m. provsten om det, hvad han følte sig brøstholden over, og forlangte sagen til drøftelse blandt alle regensianere. Inspektorerne lod en af 71 reg. underskrevet henvendelse (med de ønskede ændringer) til fak. passere gennem provsten, og fak.-dekanen, prof. H.N. Clausen var så elskværdig at lade denne henvendelse være det første ord i sagen, hvorved Petersen faktisk den gang "snøredes" af insp. - Det var også prof. Clausen, der under krisen om Læseforeningen indtog den venligste holdning overfor reg. (52).

At Fak. var træt af "regenssager" synes at fremgå af uroen om karleinsp. i 1841, hvor de to insp. blev så indbyrdes uenige, at en extraord. generalforsamling måtte afsætte begge, og man nedsatte samtidig en reglementskommission, der foreslog at i stridigheder mellem insp. skulle fremtidigt generalforsamlingen have ubetinget myndighed. - en tanke, der forekommer naturlig, og som viceprovsten også tilsluttede sig, - men den altid

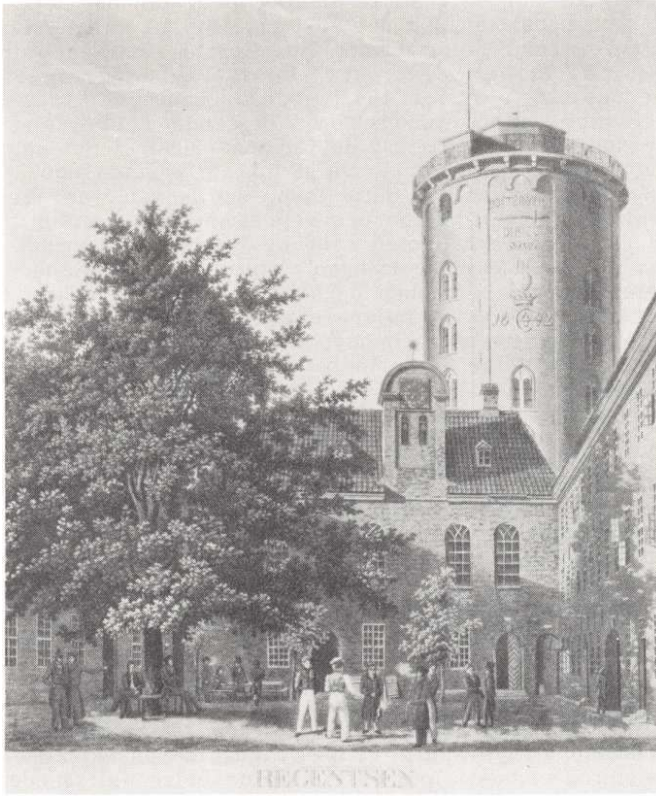

Fig. 9. Regensgården ca. 1832.

forsigtige Petersen henstillede til fak., at extraord. generalforsamlinger, også med formålet at bilægge indbyrdes uenighed mellem insp., skulle godkendes af fak. - Men fak. gav "sorteper" tilbage til provsten, idet det fastslog, at sådanne generalforsamlinger blot skulle have hans tilladelse. - Men fak. kom hurtigt til, igen at skulle tage stilling til en ny "sag".

I 1842 ønskede man at genoptage skikken med fastelavnsløjer i Gården (ophørte i 1837), meget mod provstens ønske, og det lykkedes ham også, bag kulisserne, at få fak. til at afslå regensianernes andragende herom. De ønskede "løjer" fandt dog sted alligevel, omend illegalt, idet "man" fastelavnsnat fra midnat og til kl. 3 foranstaltede "kattemusik" (Petersens udtryk) i Gården. Desuden protesterede 85 regensianere til fak. over dettes holdning til sagen, og man beklagede sig herved over at provsteembedet p.t. "beklædes af en Mand, der seer Farer, hvor der aldeles ingen er," og som "ikke kunde skrive en Betænkning uden at tilføie Betæneligheder ..." (53). Fak. var nødt til at bakke provsten op, hvilket skete i en særdeles skarp skr., hvori det beskyldte regensianerne for at "tage sig selv til rette mod deres Foresatte, mod Stiftelsens Bestyrelse, i en Aand og Tone, for hvilken en fuldkommen Miskjendelse ligger til Grund ...".

Regensianerne havde i protesten tillige anmodet om at få et nyt reglement, som desuden skulle trykkes og omdeles til alle. Forhandlinger herom på-

begyndtes, og, - hvad der er bemærkelsesværdigt, - regensianerne toges med heri, selvom de dog selv måtte anmode provsten om det. En 5-mands kommission nedsattes, og det er i relation til selvstyrets historie vigtigt at bemærke, hvad dette udvalg foreslog; i sammenligning med situationen i 1792 må det vel siges, at "atmosfæren" dengang var gunstigere for regensianerne ønsker end i 1842, idet man næppe kan kalde regensianernes ønsker mere revolutionære og vidtgående i 1842 end i 1791, når man tager den alm. udvikling i de forløbne 50 år i betragtning. Man foreslog: et fem-mands inspektorat, valgt af alle regensianere, på en generalforsamling, overfor hvilken dette insp. skulle være ansvarlig. Dette inspektorat skulle være regensianernes repræsentation overfor provst og fakultet. - De gældende forbud mod sang og lystighed på værelserne skulle ophæves, og m.h. til "Læseindretningen" skulle to regensianere sammen med viceprovsten forestå bogindkøb og bladholdet. - De videre forhandlinger om nyt reglement foregik i højere sfærer, udenom regensianerne, - og der blev ikke taget det fjerneste hensyn til deres fremførte ønsker, - ikke engang ønsket om ophævelse af portnerens anmeldelsespligt til provsten blev imødekommet. Reglementet, der udstedtes 30. jan. 1843, forbød desuden gilder på værelser og i Gården. Endelig codificeredes den ovf. omtalte beslutning fra fak.'s side om at provsten skulle give tilladelse til afholdelse af møder i "Regentsanliggender". Disse skulle da forud bekendtgøres v. opslag på Læsestuen, hvor også selve møderne skulle foregå. (54). - Mærkeligt nok var provstens gamle ønske om klarhed over "Sang i Gården" ikke imødekommet, - reglementet indeholdt ingenting, - og han nøjedes med, i det eksemplar af reglementet, der blev fremlagt på Læsestuen, at anføre de gl. regler. - Omtrent samtidig med regensreglementet godkendtes et nyt reglement f. karlevæset. Interessen for generalforsamlingerne i denne institution var i slutningen af fyrrerne ikke overvældende, således var der i sommeren 1848 (dette første år af Treårskrigen var mange regensianere bortrejst, - som frivillige deltagere i krigen) umuligt at få valgt nye inspektorer, idet der slet ingen mødte til ordinær generalforsamling! De fungerende var svært kede af at fortsætte, og måtte, da reglerne krævede at nye skulle vælges, indkalde en ekstraord. generalforsamling. Derimod vågnede interessen for de indre anliggender det flg. år, - grundlovsforhandlingerne virkede inspirerende på regensianerne - og ved en efterårsgeneralforsamling 1849 skete det usædvanlige, at man fortsatte mødet efter at den egentl. generalforsamling var forbi, - i direkte fortsættelse af denne. Man besluttede at sammenkalde til et møde for at overveje andragende om ændringer i regensreglementet fra 1843.

Da det påtænkte møde netop ikke skulle være en generalforsamling, mente man, at det var nok, blot at tilmelde det for provsten, hvilket satte denne i en vis forlegenhed. Dog endte det med, at et andragende afgik til Stipendiebestyrelsen, der bevilgede. - På selve mødet fulgte en af 76 mand undertegnet ansøgning til Stipendiebestyrelsen (55), indeholdende et ønske om at måtte "benytte Conversationsstuen til de Møder, som vi efter Overenskomst maatte sammenkalde, for at høre den almindelige Stemme om vore Anliggender ..."

Stipendiebest. bøjede sig for ønsket, dog med to betingelser, nemlig at intet vedtoges, der stred mod gældende vedtægter, og at møderne dagen før anmeldtes til provsten (56). Set i et længere perspektiv er denne bestemmelse vigtig. Umiddelbart gjaldt reglen, at der var anmeldelsespligt, kun den række af møder, som man ønskede til drøftelse af de indre forhold. Med h.t. generalforsamlinger gjaldt fortsat, at en skriftlig ansøgning til provsten og dennes tilladelse var en betingelse. Men det er reglen om anmeldelsespligten, som i det lange løb har sejret over den gamle regel om ansøgningspligt, således at det idag er pligten til at anmelde generalforsamling og andre sammenkomster, som er den eneste gældende regel (57).

På den møderække, der i slutningen af 1849 blev følgen af den givne tilladelse, behandlede først (nov.) karlevæset, og et nyt reglement vedtoges.

Demonstrativt havde man besluttet, at et nyt skulle træde i kraft straks ved dets vedtagelse, uden at en godkendelse fra Stip.bestyrelsens side, som tidligere, var nødvendig for dets ikrafttræden. Provsten lod dog det vedtagne gå til approbation alligevel, hvilket fremkaldte en henvendelse fra fem alumner, der hævdede, at den skete godkendelse fra bestyrelsens side var overflødig, forsåvidt som det efter Husrettens regler var sådan, at det rene "tyendeforhold" kunne ændres af de direkte interesserede parter! - Man gik i møderækken videre, nu med Læseindretningen, som siden 1839 havde været en torn i øjet.

I 1842 ønskede man indflydelse på bog- og bladanskaffelserne, uden resultat. Nu ønskede man indflydelse på hele institutionen, - men man nåede aldrig til noget resultat, - idet hele "sagen" løb ud i sandet, uden at der foreligger nogen anden egentlig forklaring end at regensianernes interesse for reglement m.v. er blevet opslugt af andre ting. (58).

I 1850'erne skete der, bortset fra det nye reglement af 1857, ikke ting af væsentlig betydning for nærværende emne. - I det ny reglement af 1857 var der een væsentlig ændring i forhold til reglementet af 1843. Og det var i det ny reglements § 15, hvori det hedder: "Det staar Regensalumnerne frit for at sammenkalde Møder i Læseindretningens Conversationsstue, for indbyrdes at forhandle Regensanliggender. Sammenkaldelsen sker nogle Dage forud ved Opslag i bemeldte Locale; efter at Opslaget, der maa være underskrevet af to eller flere Alumner og angive Forhandlingernes Genstand, forud har været Provsten forevist og ligesom ethvert andet Opslag samme-steds er paategnet af Regensens Vice-inspektør. De i saadanne Møder tagne Beslutninger, ligesom ogsaa Valgene af Karleinspektører osv. indbe-rettes skriftligt til Provsten." - Her er netop fastslået, at generalforsamlinger, møder etc. ikke mere skal være betinget af Provstens tilladelse, men dagsordenen skal forevises ham, ligeså det på møder vedtagne. Denne ændring viser det ovf.anførte, at anmeldelsespligten i det lange løb sej-rede over ansøgningspligten. (58a). De omtalte bestemmelser går nogen-lunde uforandret igen i alle senere "Forholdsregler f. Regensalumner" (58b).

Af regensfester fremstod i denne periode julegilderne og indflyttersoldet (rusgildet). Til varetagelse af festerne nedsattes der forud for hver fest en festkomité, valgt af en generalforsamling. Festkomitéerne præsiderede under festerne. Det forekom også, at en selvbestaltet festkomité indkaldte til generalforsamling, hvor den førte sine idéer frem. (59). Ret til at indbyde til alm. generalforsamling havde, som tidligere nævnt, enhver regensianer, uden at der fandtes nogen regel, der fastsatte et bestemt minimum af regensianere, der ønskede en generalforsamling, - bortset fra bestemmelserne om generalfors. i Karleinspektoratet, - og bortset fra den ved reglementet af 1857 anførte bestemmelse. (60). - Hvad Karleinspektoratet angår, var antallet af inspektører to, der valgtes for et helt år, således at der på hver af de halvårige ordinære generalforsamlinger aftrådte én inspektør og en ny valgtes. Først i 1901 indskrænkedes antallet af inspek-tører til 1, som fra da af valgtes på de ord., halvårige generalforsamlinger, sammen med klokkeren. (61). I 1851 stillede forslag om at væl-ge en af regenskarlene til inspektør over regensianerne, - et forslag, der dog ikke fandt genklang! (62).

Tidsmæssigt er provst F.C. Petersens afgang nået, - han søgte sin afsked fra 1. april 1859, og efterfulgtes af juristen F.T.J. Gram. (Fig.10). Under Grams regime opstod der mlm. ham og regensianerne en tillid, der kunne lede tanken tilbage til Nyerups dage. (63). - Hans reformer, hvoraf en nattevagtsordning, der afløste den gl. ordning med at låne portnøgler hos provsten, - samt åbningen af Kirkesalen for regensianerne til brug ved fester, møder osv., var de vigtigste, skal ikke nærmere omtales her (64). Krigsåret 1864 bragte ikke nogen større omvæltning i de indre forhold, der prægedes af ro og en vis hensunkethed i de efterhånden faste

Fig. 10. Provst Gram. 1859-71.

traditioner. Den nyskabelse, som nu fejrer sit hundredeårs jubilæum, - klokkerstillingens oprettelse, var en institution, der organisk voksede ud af de allerede hævdevundne traditioner.

Kapitel 2

Klokkerstillingens oprettelse og Klokkerinstitutionens historie

A. Klokkerstillingens oprettelse og tiden indtil 1868

Klokkerstillingens oprettelse skyldes et sjældent samspil af begivenheder, hvoraf én er højst ejendommelig, nemlig et overskud fra en fest, en anden derimod højst almindelig: at nogle regensianere brugte overskudet som det behagede dem. En tredje og i høj grad medvirkende faktor var, at der på Regensen og blandt regensianerne var et klart og skarpt hoved, - men foruden intelligens besad samme hoved også idealisme. Bag denne tredje faktor skjuler sig stud. jur. Hugo Hørring, der på dette tidspunkt residerede på 3. gang nr. 10 (nu 3 x 9). - Som det vil være kendt fra tidligere fremstillinger af denne tids regenshistorie, er klokkerstillingens oprettelse en udløber af en modtagelse af danske gæster fra det nylig afståede Slesvig, - samtlige tyve slesvigere, der indkvarteredes på Regensen kom fra Nordslesvig. (65). At Regensen skulle være vært for en del af de 2000 slesvigere, som i sept. 1865 gæstede København, var nu ikke Hørrings idé, men derimod tre andre regensianeres, H.C. Hjorth, Th. Pe-

tersen og den såkaldte "Domprovst" Valdemar Petersen. (66).

Det foregående kapitel sluttede med at antyde, at klokkerinstitutionen groede ud af de allerede hævdvundne traditioner. Dette bekræftes ved den måde, hvorpå selve festen for slesvigerne kom istand, - og da forspillet er karakteristisk for den måde, hvorpå fester og generalforsamlinger foregik i årene op til 1865, skal "Kirkebogen" 1865, der med al ønskelig grundighed omtaler begivenhederne i august-september 1865, her citeres:

"Da Efterretningen om, at 2000 Sønderjyder agtede at gæste Kjøbenhavn, nåede Regensen, indbød Hjort, Th. Petersen og V. Petersen Regensianerne til en Generalforsamling d. 28. Aug. Indbyderne betragtede det som en Selvfølge, at Regensen ønskede at være Vært for nogle af de slesvigske Gjæster; hermod viiste der sig imidlertid en Opposition, som dog efter at være imødegaaet blev fuldstændig overstemt. Ordførerne for Oppositionen forlode dernæst Generalforsamlingen, der endte de iøvrigt næsten altfor rolige Forhandlinger med at vedtage: at Slesvigerne skulde modtages paa Regentsen og at Bidraget for Alumnerne skulde fastsættes til 3 Rdl. Til at varetage det videre valgtes endelig en Comité bestaaende af: V. Petersen, Trautner, Flach og Hørring. (28. August).

Oppositionen havde imidlertid benyttet Natten til at organisere sig og om Morgenen tidlig indgik den direkte til Provsten med et Andragende om en ny Generalforsamling samme Dags Aften, fordi "Undertegnede ikke billigede den af sidste Generalfors. fattede Beslutning". Om denne vage Udtalelse havde da nu samlet sig noget over 30, dels saadanne, for hvem det var principstridigt, at Regensen overhovedet havde Slesvigerne liggende hos sig, (Antallet paa disse viste sig ved den paaflg. Generalforsamling at være "1"), - dels saadanne, hvis Mening det var vanskeligt at udgrunde, da den slet ikke blev fremsat." - I stedet for at følge Kirkebogens beretning, vil vi lade provst Gram fortælle videre, med citat fra hans dagbog: "29de August: Modtaget Andragen fra Regensianer-Comité i Anledning af Slesvigernes Ankomst om 1) Tilladelse til at modtage og huse Gjæsterne, 2) om et Tilskud til Bestridelse af Udgifterne herved. - Herimod fremkom en Protest, undertegnet af 30 Alumner, der navnlig fandt det ved Generalfors. d. 28. vedtagne Bidrag 3 Rdl. for høit, og hellere ønskede en alm. Indbydelse til Slesvigerne om at tage Regensen i Øjesyn og byde dem velkommen ved et Glas. - Dette foranledigede mig til at kalde Ordførerne for de 30 og Comiteens Medlemmer for mig, og foreslog mægle dem imellem. Det lykkedes; og jeg anbefalede da Andrag. til Bestyrelsen (c: Stip.best.) og foreslog et Tilskud af 75-100 Rdl." -

Som gammel regensianer har Gram åbenbart indset, at den væsentlige divergens beroede på finansieringen af festen, og festprisen nedsattes da også på den generalforsamling, som fire regensianere indkaldte til om aftenen d. 29. aug. (idet to fra hvert "parti" indkaldte i fællesskab), til 2 Rdl. og 3 Mark. At der forud for denne sidste generalforsamling gik hidsige forhandlinger, fremgår af Hørrings videre beretning i Kirkebogen:

"... imidlertid anvendtes Dagen (d. 29.) til animerede Samtaler. I disse brugte Oppositionen om Modpartiet Betegnelsen "dominerende Clique", om sig selv "Majoriteten", medens det conservative Parti (c: det der holdt paa den, forrige Aften, tagne Beslutning) betegnede de andre som Folk, der ellers ikke toge Deel i Regenslivet." Selvom citatet jo stammer fra "den herskende Klikes" førstemand, Hørring, - må det dog medgives ham, at de, der især vendte sig mod planen, var islændingene, som vitterligt ikke var særlig aktive i det fælles regensliv, - og anføreren for oppositionen, Hørup, der "ingensinde led af sønderjyske Sympatier" (67), har således haft held til at mobilisere de til daglig ret passive elementer på Gården, med det ved slige lejligheder altid virkningsfulde råb: "det er altfor høj en pris!" - Men den samme generalforsamling, der nedsatte prisen en smule, fastslog dog også, at "det er Regensens inderligste Ønske at bidrage til Slesvigernes Modtagelse af al vor Evne og bedste Villie" og

at de skulle indkvarteres på selve Regensen, 20 ialt. - Fra 2.-6. sept. var Regensen således vært under festkomitéens vel tilrettelagte ledelse, som i provstедagbogen fik følgende fine karakter: "Alt gik fortræffeligt og var meget smukt og godt arrangeret." (68). Hørring beretter videre: "Da Regensen d. 6. var kommet hjem fra Banegaarden (efter at have fulgt gæsterne til toget), blev Flaget, der havde valet Dag og Nat under Mødet, strøget, og man satte sig til at holde Frokost paa de sørgelige Levninger af den fordums Glands ..." Tilbage for festkomitéen var nu at gøre regnskabet for festen op, og - som det var alm. skik ved alle fester - på en generalforsamling få dette regnskab godkendt. "Da Regnskabet var opgjort, viste det sig for Comitéens forbausede Blik, at der var et Overskud paa 21 Rdl., 1 Mk. og 4 Sk. - Comitéen blev herved sat i en stærkt bevæget Sindsstemning, saa meget mere som den allerede var i høj Grad officeret af de Tilbud, som de foregaaende Dage vare gjorde den af et stort Antal forskellige Alumner, om endelig at lade staa til: Underbalancen, der stadig ansaas for sikker, skulde nok blive dækket. Det er vist ikke før blevet tilbudt nogen Comité paa Regensen!" tilføjer Hørring med et suk. - "Heraf kom det da, at den forgreb sig paa Overskudet og uden Bemyndigelse anvendte det til Anskaffelsen af nærværende Protocol (c: Kirkebogen), en Arkivkasse og 21 Eksemplarer af Studenterforeningens Visebog. Med denne Brøde paa sin Samvittighed mødte den paa Generalforsamlingen d. 11. og aflagde Regnskab ..." - Denne anvendelse af et uventet overskud kan man vel kalde idealisme! -

Så følger endelig beretningen om generalforsamlingen d. 11. Sept., hvorom det bl.a. hedder: "... Efterat der fra en enkelt Side var udtalt den Formodning, at Comitéen havde været for rundhaandet med Drikkevarer, stillede det Forslag, at Forsamlingen vel skulde godkjende Anvendelsen af Overskudet, men kun idet den misbilligede Comitéens egenmægtige Fremgangsmaade; efterat dette Forslag var blevet motiveret, undskyldte Comitéen sig saa godt, som Sagen tillod, navnlig med at Anvendelsen af Overskudet allerede af flere var anerkjendt som særdeles heldig, uden at Nogen havde paastaet det Modsatte. Ved Afstemningen faldt det stillede Forslag.

Generalforsamlingen vedtog iøvrigt følgende af Comitéen stillede Forslag

- 1) Generalfors. godkjender det af Comitéen aflagte Regnskab ...
- 2) Generalfors. godkjender den af Comitéen gjorde Anvendelse af det fremkomne Overskud.
- 3) Generalfors. bemyndiger Comitéen til at autorisere den anskaffede Protocol som "Regensens Kirkebog", bestemt til at indeholde Beretninger om saadanne Anliggender, som angaa hele Regensen.
- 4) Generalfors. udnævner en "Klokke" til at opbevare Nøglen til Arkivkassen, udlaane dens Indhold, samt besørge Kirkebogen ført. Denne Embedsmand vælges paa Livstid. - (Det blev udtalt, at Klokkeren burde sørge for, at de to store Comitéer ved Julen og Skovturen af Generalfors. erholdt Paalæg om selv at føre Protocollen).
- 5) Generalfors. bemyndiger Comitéen til i dens Navn at søge om Tilslutning til at hensætte Arkivkassen paa Læsestuen. -

- Til det i Punkt 4 nævnte Embede valgtes Hørring. - Med et "Leve for det gamle Regensliv, der nu atter var vaagnet op her paa Gaarden", og et "Leve for Comitéen" sluttede generalforsamlingen. - (Fig. 11).

Som det fremgår af det citerede, er grundlaget for klokkestillingen, - en protokol, "Kirkebogen" kaldet, - samt et regensarkiv, - tilvejebragt af en snæver kreds af regensianere, nemlig af den festkomité, der nedsattes til at ordne den omtalte fest. Af beretningen om, først arkivets og Kirkebogens (69), og derefter selve klokkestillingens oprettelse, ses ikke, hvem af de fire i festkomitéen indvalgte regensianere, der fik idéen til et regensarkiv og en protokol, indeholdende beretninger om fælles anliggender, - men i den senere klokke, M. Galshjøts, beretning i Kirkebogen 1865, p. 123 siges det i en "nekrolog" over Hørring og den

ovf. omtalte V. Petersen, at "ham (Hørring) skyldtes Ideen til Regensens Arkiv, han fik Kirkebogen istand igen, efter at et tidligere Forsøg paa en saadan var mislykket ..." Dette stemmer ogsaa godt med den sammesteds omtalte gennempløjning af provst F.C. Petersens dagbøger, hvor Hørring ved provst Grams imødekommethed fik lov at gennemse disse og foretage uddrag, som blev nedskrevet i en særlig protokol, som henlagdes i regensarkivet. (70). Er således selve grundlaget for den nye embedspost Hørrings værk, - så står det hen som uopklaret, hvem der fik idéen til selve klokkerembedet. At Hørring valgtes hertil, var imidlertid en selvfølge. (71)

Fig. 11. H. Hørring. Regensens første Klokker.

Som påpeget af K. Fabricius (72) er klokkerstillingen oprindeligt nærmest at sammenligne med den på Regensen endnu eksisterende såkaldte arkivarstilling. Klokkeren var ikke fra først af, i kraft af klokkeværdigheden, den selvskrevne fest-arrangør, og i den nærmest følgende tid var klokkeren da heller ikke medlem af alle de festkomitéer, der stadig (som hidtil) nedsattes forud for hver fest, - og det var stadig skik at enhver kunne indkalde til generalforsamling, efter forudgående anmeldelse til provsten. Af fester fandtes der i 1860-erne det årlige julegilde, i provst Grams tid uden "damer", endvidere skovtur i maj-juni (73), samt rusgildet i okt., hvor indflytterne modtoges. Den tidligere omtalte "Stiftelsesfest", der i provst Petersens tid var den eneste fest, var derimod forsvundet. Det i Petersens tid så omstridte fastelavnsgilde fik til gengæld en opblomstring i Grams tid.

I denne tid fremkom ogsaa en fest, som i vore dage er ganske selvfølgelig, nemlig Lindegildet eller -festen. Et gilde under regenslinden nævnes første gang i provst Grams dagbog d. 11. juni 1863: "Givet Tilladelse til at der Lørdag d. 13de (Juni!) holdes et lille Gilde under Linden. Porten holdes lukket." (!). De to flg. år nævnes kun den årlige skovtur, men i 1866 hedder det i dagbogen: "Træets Fødselsdag, det var bekranset og smykket med Flag." I 1867 planlagdes skovtur, som dog ikke kom i stand, men i 1868 noterer Gram den 8. maj: "Tillader, at der i Anledn. af Træets Fødselsdag holdes en lille Fest i Gaarden Tirsdag Aften d. 12." Lindegildet eller -festen kan således snart fejre sit hundredeårs jubilæum. Helt frem

til 1898 holdes lindegildet da også (som en aftenfest) hvert år, med enkelte, motiverede undtagelser. Nogle år holdtes festen ikke på selve "dagen" den 12. maj, - men disse undtagelser begrundedes af vejrforholdene. Provst Grams tid var - trods den i politisk henséende trykkede stemning, som hører 60'erne til - en tid, hvor flere traditioner kom til. I 1863, da der endnu var en rest af tidligere tiders "skandinavisme" tilbage, vedtog en generalforsamling at anskaffe de 3 nordiske flag for overskud fra en skovtur. Dette nævnes i dagbogen d. 10. juni (1863), - og det tilføjes: "Vækkerforeningen (d.e. "Gamle") giver 8 rdl. til. Der mangler således 17 rdl." I disse år udøvedes flagning ved en tremands-kommission, der ligesom karleinspektoratet holdt en halvårlig generalforsamling, hvor diskussionerne oftest drejede sig om hvornår man skulle flage på Regensen og navnlig hvornår man ikke skulle, og hvorfor.

For nutiden falder det vel vanskeligt at forstå, at flagningen kunne sætte nogen i særlig affekt. Men det må erindres, at forholdene i det hele dengang, og også på Regensen var præget af en intens medleven i nationale forhold, og disse var jo netop, som bekendt, i 1860'ernes periode karakteriserede ved stærke brydninger, ikke blot ved krigen 1864, men også ved det spændte forhold mellem det nationalliberale parti og helstatstilhængerne, - et forhold som jo yderligere skærpedes ved tronskiftet 1863, hvor man (fejlagtigt) troede at have fået en tysksindet konge. Dette sidste var årsagen til at man på Regensen ikke hejste flaget på kongens fødselsdag d. 8. april 1866 (74), men næste år flagede man ikke alene på denne dato, men også på majestæternes sølvbryllup, - hvad der viser stemningernes omskiftelighed (75)! Flagningen lå i denne tid helt i regensianernes hænder, selvom provst Gram forlangte en forud indhentet tilladelse til flagning fra ham, - en ordning, som jo netop gav mulighed for at undlade at flage ved lejligheder, hvor alle andre gjorde (76)! -

Hørring beklædte klokkerembedet helt til okt. 1867, og fungerede således i godt 2 år, hvilket iøvrigt er den hidtidige rekord, og i hele denne tid var den gruppe af regensianere, som man har kaldt "lyrikerne", den toneangivende retning på Gården (77). Hans efterfølger blev islandingen Skuli Nordahl, hvis regeringstid ikke opviste særligt bemærkelsesværdigt udover et vellykket "skuespillersold" med kgl. skuespiller Hultmann som midtpunktet. "Genboerne" gik på teatret i sæsonen 1868, og i marts overværede regensianerne en opførelse af "Genboerne", hvorunder der var en så livlig deltagelse i form af tilråb fra de tilstedeværende regensianeres side, at hele teatret blev revet med af en vældig feststemning. - Efter forestillingen kørte man til Regensen, hvor man først spiste til aften, og senere hyldedes "student Klints fortræffelige fremstillinger" ved et animeret sold på læsestuen. Med en ringdans omkring Linden sluttede festen, den første i sin art (78).

B. Regensudvalgets periode 1868-72

Selvom den "herskende klikes" forgrundsfigurer, Hørring og "domprovsten", Valdem. Petersen, forlod Regensen ved udflytningen marts 1868, var dermed ikke den gruppe, der tidl. er omtalt som "lyrikerne" færdige med at øve indflydelse i regenslivet. Regensianerne som P. Jerndorff, Ernst v. der Recke og M. Galschjot (sidstnævntes erindringer er ovf. hyppigt citeret) dannede nu kernen i denne gruppe, som af en samtidig regensianer er blevet karakteriseret som præget af "en efter-hostrupsk Aand og Tone, lidt romantisk og idealistisk, men sund og harmonisk" (79). Det er disse folk, som gennemførte idéen om et regens-udvalg, et slags ministerium, der valgtes af regensianerne, men som selv fordelte de eksisterende regensielle embedsposter imellem sig. Ved Nordahls afgang som klokker i okt. 1868 vedtoges det på to generalforsamlinger "at oprette en Slags Bestyrelse for Regensens indre Anliggender, og samle disse, der ellers have været for-

delte paa mange forskellige Hænder, Komitéer, og Inspektorater i een Pose, og overlevere denne i et Udvalgs Hænder, der saa havde at tage vare paa den og paa eget An- og Tilsvar styre det store indviklede Maskineri ..." Her skal nævnes de vigtigste bestemmelser:

§ 1: Regensens indre Anliggender bestyres af et udvalg på 5 alumner. Udvalget vælges for 1/2 år på de ordinære generalfors. - § 2: Udvalget repræsenterer regensianerne udadtil og optræder på deres vegne, når forrønt gøres. - § 3: Udvalget sammenkalder ordinære generalfors. i april og okt. (denne bestemmelse ændrede ret hurtigt til: marts og sept.). Extraordinære generalfors. sammenkaldes af udvalget, når det findes forrønt eller når 20 alumner forlanger det. - § 4: Udvalget sammenkalder generalfors. og forelægger disse forslag til at tage bestemmelse om de faste årlige regensfesters afholdelse. - § 6: Udvalget vælger selv sin formand og fordeler forretningerne imellem sig. - § 7: Valgene sker ved skriftlig afstemning, og afgivelsen af stemmeseddel er ikke bundet ved personlig tilstedeværelse på generalforsamlingen. - Hvad klokkerembedet angår, betød nyordningen, at klokkeren skulle på valg hvert halve år; det var hermed forbi med at være klokker "på livstid", d.v.s. så længe man kunne og ville beklæde dette embede. - Dernæst betød ordningen, at den hidtidige skik, at to-tre regensianere kunne indvarsle til generalfors. på egen hånd, når som helst man fandt den mindste anledning, ophørte. Alle generalforsamlingsindkaldelser skulle nu gå gennem udvalget, der selvfølgelig selv havde indkaldelsesret efter behag. - og de extraord. generalforsamlinger skulle nu begæres af mindst 20 underskrivende regensianere, - et rimeligt værn mod forsamlinger i tide og utide. En ny embedspost oprettedes: varetageren af § 5, - en bestemmelse, der gik ud på, at klager over forsømmelser fra rengøringskonernes og portnerens eller nattevagters side skulle meddeles provsten. Dette var i virkeligheden en genoptagelse af den forlængst afskaffede ganginspektør-ordning, som regensreglementet af 1843 gav plads for, men som aldrig i særlig grad blev benyttet.

Forinden denne udvalgsordning gennemførtes, udspandt der sig en kraftig debat om ønskeligheden af et sådant udvalg. "Man frygtede, at det skulle tiltage sig myndighed i en eller anden henseende, - medens udvalget selv var fast besluttet på at give sig så lidt som mulig Udséende af at ville være Seniorat", en beskyldning, som i hele udvalgsinstitutionens tid blev ved at svirre i luften, - og som tilsidst fik den til at forsvinde. De fem udvalgsmedlemmer bestod af 2 karleinspektører, 1 klokker, 1 flagmand, der samtidig var kasserer og sekretær, samt varetageren af den førortalte § 5. Det første udvalg valgte til formand den ene af karleinspektørerne, Kr. Møller, - og som "§ 5-mand" selve udvalgsidéens ophavsmand stud. jur. Hilmar Stephensen. Som klokker valgtes M. Galschjot, der beklædte dette embede indtil sept. 1870. - Det er vigtigt at bemærke, at ikke klokkeren, men karleinspektørerne stadig ansås for den fornemste embedspost, - og i hele udvalgets tid var det derfor ingenlunde en selvfølge, at formandsposten beklædtes af klokkeren. (80). - Til klokkerens funktioner føjedes i denne tid arbejdet med at skrive "nekrologer" over udflytterne, - et hverv, som hurtigt viste sig at være både vanskeligt og utaknemmeligt, - i det man først senerehen besluttede at der skulle skrives nekrologer over alle udflyttere, og ikke, som i begyndelsen blot over de særligt udvalgte. (81). - Ejendommeligt nok opnåede udvalget som sådant aldrig Stipendiebestyrelsens officielle godkendelse, selvom karleinsp. jo forlængst var anerkendt de jure, og klokkerstillingen de facto. (82).

Adskillige mindre, men værdifulde reformer blev dog et resultat af den energikoncentration, som udvalgets oprettelse betød. - Af særlige begivenheder i disse år, rager kommunitetsjubilæet 1869 særligt frem. Selve forløbet af denne glimrende fest skal ikke beskrives i detaljer her. Den nævnes imidlertid, fordi den på een gang var kulminationen og afslutningen på

"lyrikernes" epoke, en fest, hvorom man samlede sig uden hensyn til divergerende politiske opfattelser, noget som i den flg. tid var utænkeligt. (83). For udvalget var festen en sejr, selvom der under de forberedende generalforsamlinger mærkedes den stigende opposition mod udvalgets afgørelser og synspunkter. Galschjot, der var blevet formand for udvalget, samtidig med at han var klokker, havde æren for den vellykkede jubilæumsfest, og genvalgtes til begge poster både i sept. 1869 og marts 1870. -

I marts 1870 flyttede seks af den herskende "lyriker"-gruppe ud, - og de hædredes ved et større privat gilde, hvori kun folk fra denne "fraktion" deltog, - hvilket "de mange, der ikke var med, med rette bebrejdede dem, idet de ved denne lejlighed var gået stik imod deres eget idéelle program: ved alle midler at fremme samlivet mellem alumnerne", som Galschjot, selv hørende til "lyrikerne", indrømmer i sin senere beskrivelse af episoden (84). Utænkeligt er det ikke, at netop dette har fremkaldt en kraftig stemning mod udvalgsinstitutionen, så at denne i efteråret samme år nær var blevet rendt overende. - Kirkebogen 1865-73, p. 195-201 indeholder en farverig og udførlig beskrivelse af en "regeringskrise", der varede 5-6 dage, - idet man var utilfreds med den nyvalgte klokker, Gredsted's, nekrologskrivning, - og man øjnede nu en chance fra oppositionens side. - Provst Gram, der afgjort stod på udvalgets side, nægtede således at imødekomme et oppositionsønske om extraord. generalfors. under henvisning til nogle formelle fejl fra udvalgs-stormernes side. Han forsøgte en mægling, uden resultat, og striden gik heftigt videre med lange natlige drøftelser og særlige "generalforsamlinger" på 4. Gangs top. Den gordiske knude løstes ved at klokkeren efter "eget personlige ønske" lovede at fratræde, - hvorved udvalget øvrigt reddedes - den gang. - Næste storm kom, da udvalget foreslog en ændring i valgbetingelserne, - man ønskede at 3/5 af stemmerne skulle være minimum for at kunne vælges, - men oppositionen ønskede samtidigt indført forholdstal-valgmåden, hvorved den fik mulighed for indflydelse i udvalget. Dette forkastedes. Men i febr. 1871 indførtes den dog med udvalgets støtte! I marts udtalte formanden ved den ord. generalforsamling følgende, der kan gælde for en karakteristik af udvalgets sidste tid, og som viser en begyndende "parti"-spaltning:

"... han (udvalgets formand) dvælede særlig ved generalforsamlingerne som lige siden oktober måneds begyndelse ofte havde antaget en meget irriteret karakter og ikke sjældent været ubehagelige ved nærgående personligheder. Grunden var, at en del regensianere havde sluttet sig sammen og gerne ville anses for at udgøre et særligt parti, som kæmpede for bestemte principer ... Årsagen til disse uheldige forhold var vistnok den, at Regensen ved de sidste to udflytninger havde mistet alle de fremragende personer, som kunde samle regensianerne om sig ..." - Provst Gram døde pludseligt i juni 1871, - og dermed forsvandt udvalgets trofaste støtte, - og et årstid efter vedtoges det at ophæve udvalgsinstitutionen. På den ord. generalforsamling i sept. valgtes et nyt udvalg, der imidlertid syv dage efter selv sammenkaldte til extraord. møde, hvor udvalget foreslog institutionen helt afskaffet, hvilket vedtoges d. 18. sept. 1872 med stor majoritet. - Det hører dog med til billedet af udvalgets styre, at det lykkedes - under den nye provst, professor dr. jur. J. Nellemann's æra, der indledtes 19. sept. 1871, - at gennemføre et julegilde med "damer". Provst Nellemann var særdeles velvilligt indstillet, men mente at måtte spørge Stip.-bestyrelsen ad forinden, - og da dens ja forelå, var sagen i orden, og dermed skabtes den fornødne præcedens, hvormed sidenhen adskillige nye fest-traditioner begrundedes. I Kirkebogen beskrives selve ballet således: "I det hele deltog i festen 44 herrer (hvoraf 1, Justitsråd Fabricius (viceprovsten) ikke dansende), - 40 dansende ungmøer og 9 ærværdige matroner (Sauvegarde!!), desuden prof. Nellemann og frue" (85). Om de 9 matroners tilstedeværelse er årsagen til, at festen, som Nellemann i dagbogen beskriver som "snarere var noget for stille end det modsatte", skal være usagt.

C. Klokkerinstitutionen fra 1872 til vore dage, samt
træk af det øvrige regensielle selvstyre

Med det såkaldte Udvalgs fald var regensianernes direkte indflydelse på, hvem der skulle beklæde de forskellige poster, atter vendt tilbage. (I udvalgets tid skete fordelingen af embederne jo først efter at udvalget var valgt på generalfors., således at udvalget selv fordelte posterne i et konstituerende møde efter generalforsamlingen.) De nye regler, som i en år-række blev bestemmende for embederne, lyder for klokkerstillingens vedkommende således: "Klokkeren giver i Kirkebogen en Fremstilling af sådanne Begivenheder, som angaae hele Regensen. Han bestyrer arkivet og arkivkassen. Han opbevarer regensalbumet (der var i udvalgets tid vedtaget, at anskaffe en fotografisamling af såvel ældre som nuværende og fremtidige regensianere) og har at opfordre de bortdragende til at skænke Regensen deres fotografier. Han forestår uddelingen af disputater o.l., som sendes Regensens alumner, og han er pligtig til at iværksætte det i saa Henséende fornødne. - Han er Regensens Flagmand." - Disputatsfordelingen var allerede i Grains tid overladt til regensianerne. (86). - Om valgene hedder det: "Valget af Karleinspektører og Klokkeren foretages på 2 ordinære Generalforsamlinger, som sammenkaldes af Klokkeren og Karleinspektørerne med mindst 3 Dages Varsel m.m. d. 7. og 14. Marts og d. 7. og 14. Sept. De vælges på 1 år, dog således, at den ene af de 2 karleinspektører, der første gang vælges, aftræder efter 1/2 års forløb. De aflægger beretning på generalforsamlingerne. Stemmegivningen bindes til personlig tilstedeværelse på disse". Som det ses, er embedsperioden nu et helt år, mod før, i udvalgets tid et halvt; endvidere kunne man ikke længer afgive sin stemme in absentia, - en regel, som er bibeholdt til idag, - og klokkerens område er forøget med ansvaret for flagningen på Regensen. (87).

Stadig er forholdet m.h.t. klokkerstillingen dette, at han ikke betragtes som "primus inter pares", hvilket fremgår af den omstændighed, at foruden klokkeren også karleinspektørerne (i praksis: 1ste karleinspektør) altid står ved siden af klokkeren som indbyder til generalforsamlingerne. Hvad de ekstraordinære generalforsamlinger angår, genindførtes den gamle skik, at to-tre (naturligvis også flere!) kunne indbyde til extraord. generalfors., uden at der nu krævedes et vist minimum (88).

Af klokkere i denne tid må nævnes Kr. Kroman (den senere professor i filosofi). Han beklædte posten næsten et år, og i hans klokkerat i 1872 indførtes noget nyt, nemlig "hver lørdag aften en aftenunderholdning, bestående af lidt sang og musik, et foredrag eller en oplæsning og måske diskussion". Det hører med til billedet, at der "en gang, hveranden måned, når provsten tillader det, og underholdningsemnet særligt egner sig hertil, af bestyrelsen (der skulle bistå klokkeren med disse arrangementer) udstedes adgangskort for damer (!), som indbydes af regensianerne". (89). Det ses let, at dette er begyndelsen på den form for arrangementer, som senere fik navnet slobrok-aftner.

Af emner kan nævnes provst Nellesmanns foredrag om de svenske universiteters organisation og indretninger, i sammenligning med vort, - som forspil gaves "en opera, dog en grumme liden". - Næste aftenunderholdning bestod i klokkerens foredrag om "begrebet opera og Richard Wagners fremtidsmusik", som iflg. klokkerens ord blev meget "velvilligt modtaget". Senere holdtes et foredrag om de påtrængende sociale reformer, hvilket affødte en livlig diskussion. - Nellesmann's provstetid var i det hele præget af liberalitet fra hans side, og regenslivet kan med Fabricius' ord bedst karakteriseres som præget af "hygge forbundet med liv". (90) (Fig. 12).

Nellesmann overlod så meget som muligt af de indre forhold til regensianerne, - om dette skyldtes, at han, ligesom sin forgænger Gram, var regensianer selv, skal være usagt, - men liberal var han. "Frihedens Fane folded" han ud, blev det sunget om ham ved rusgildet i 1874, og som

Fig. 12. Fotografi af Regensen set fra Krystalgade.
Før ombygningen.

eksempel kan nævnes, at da den ældgamle viceprovst Fr. Fabricius i sit sidste år ikke magtede at bestyre Læsestuen, herunder regnskaber og boganskaffelser, - lod Nellemann disse forretninger besørge af regensianerne (91). At denne udstrakte frihed kunne blive misbrugt, er jo den risiko, der må følge med, og som også antydes af klokkeren i sin "nekrolog" over Nellemann, da denne i nov. 1876 definitivt tog sin afsked som provst, da den justitsministerpost, som han allerede i sommeren 1875 overtog, - så ud til at skulle blive af længere varighed (92). Hans efterfølger blev professor i klassisk arkæologi og sprog J. L. Ussing, hvis erindringer også indeholder et kapitel om Regensen. (93). De "affærer", som falder i hans tid, var i langt højere grad forårsaget af 1880'ernes og 90'ernes politisk urolige tid end forårsaget af et misforhold mlm. provst og regensianere. At han i enkelte tilfælde tabte hovedet, og derved bragte "sagen" til forværring, - var vel et uslag af hans legendariske utålmodighed, der kunne give sig udtryk i hidsighed (94), men hans loyalitet, som regensianerne i høj grad fik indblik i, og hans ærlighed og beskedenhed var dog udslagsgivende i forholdet til regensianerne. Hans forhold til dem karakteriserer han selv sådan: "Det langt overvejende Tal af Regensianere var livsfriske unge Mennesker, som, om de end nok saa flittig passede deres Studier, dog fik Tid til at more sig ved Samlivet med Kammeraterne og ikke lukkede sig inde for det Liv, der bevægede sig udenfor. Mindre Uordner, som kunde fremkomme derved, blev enten oversete eller affærdigede med en Advarsel; meget sjældent indtraf der alvorligere Tilfælde, som kunde medføre Berøvelse af Stipendiet. Men selv da burde Politiet og Publikum holdes udenfor. Regensens Ære krævede, at Sligt ikke blev omtalt, og der var i den Henseende et ønskeligt Sammenhold imellem Alumnerne indbyrdes" (95). Dette karakteriserer ikke blot tilstandene i firserne og halvfemserne, - men siger også noget om Ussing som menneske og som regensprovst. - Som et bevis på at regensianerne påskønnede Ussing, citeres et vers fra en sang til ham, i anledn. af Lindens 100-års dag 1885 (96):

"Thi han har Kærlighed til vor Gaard
som sikkert ikke nogen anden.
Og det er ikke bare Hjernesvind,
naar jeg Dem siger: var ej vores Lind

i fordums Tid
plantet af Hviid, -

var dette blevet gjort af Ussing."

To "affærer" i firserne var 1. og 2. "Damekrig". I 1880 holdtes gilde med damer på 4. gang, og Ussing, der var underrettet af viceprovsten, kom derop og låsede sig ind på værelset og anmodede gæsterne om at fjerne sig. Regensianerne følte med rette dette som et indgreb i en længe tolereret praksis, og en henvendelse fra regensianerne til Stipendiebestyrelsen om reglementet, der intet indeholdt om dameselskaber overhovedet, afsendtes efter en generalforsamling om sagen. Provsten på sin side forsvarede sin handling i et opslag til regensianerne, hvori han bebudede at han ville anmode Bestyrelsen om, i et nyredigeret reglement at nedfælde et forbud mod dameselskaber på værelserne. Stip. bestyrelsen lod et nyt reglement udsende den 8. sept. 1880, som imidlertid intet forbud indeholdt, rigtignok heller ingen tilladelse, - men dog en ny bestemmelse om at man "med provstens tilladelse kunne holde festlige sammenkomster med damer på Læsestuen" (97), hvilket dog altså nærmest var en sejr for regensianerne. - Den næste puniske krig udkæmpedes først i 1891, hvor anledningen blot var, at klokkeren ønskede afholdt en aftenunderholdning med damer i st. for et bal, som provsten m. henvisning til sygdom på 5. gang havde bedt aflyst. Tanken var den udmærkede, at pigerne skulle beværtet rundt omkring på værelserne. Dette huede ikke Ussing, der drøftede sagen m. stip. bestyrelsens formand, og mente dér at have fået sin opfattelse bekræftet. Klokkeren blev under sin forhandling med Ussing "himmelfalden"; han havde nok hørt lidt om, at Provstens Anskuelser vare lidt antikverede, men en saa bornert Tænkemaade havde han dog ikke tiltroet den elskværdige Provst" (98). Provsten tog det usædvanlige skridt at anmode om, selv at fremlægge sagen på en generalfors. Her argumenterede han mod planen med bemærkning om, at fordi reglementet intet indeholdt om et "Aftenselskab med Damer", kunne heraf ikke udledes, at det var tilladt. Endvidere: besøg af mødre, kærester etc. om formiddagen var tilladt, - men ikke om aftenen(!)

Da Ussing havde talt færdig, forlod han salen, hvor diskussionen selvfølgelig gik højt. - Resultatet blev en næsten eenstemmig adresse (alt 98 underskrivere) til ham. Han svarede ikke straks, men talte først med stip.-best. igen, og dette "bestyrkede Provsten i den Antagelse, at han var gået videre end han vist selv ønskede, ialfald videre end stip.-best. ønskede (99). Et opslag fra Ussing bekræftede dette, idet han her tiltrådte tilbageslaget. Dermed endte "affæren", den sidste i sin art på Regensen. At Ussing ikke brød sig særligt om dameselskaber på Regensen, ses af en notits i hans dagbog, febr. 1890: "Bal bør ikke holdes oftere end hver andet Aar; det volder for megen Forstyrrelse (hvilken??) og for stor en Udgift". Han fik stip. best. til at sætte som betingelse, at deltagertallet skulle være mindst 30 (for at prisen ikke skulle blive for høj). - At Ussing ikke var bange for at vove skindet også når det gjaldt om at forsvare regensianerne, viser begivenhederne omkring den politiske Jens Busk-affære. Som det ndf. skal omtales, gjorde de partipolitiske modsætninger sig nu også gældende inden Gårde. På een af de foredragsaftner, som i begyndelsen af "venstre-klokkernes" tid (som begyndte i 1879) blev en hyppig foretæelse (100), holdt exklokkenen Johs. Ottosen et foredrag om "det forenede Venstres" program. - Det pikante i sagen var imidlertid, at den radikale folketingsmand Jens Busk ikke blot var tilstede som gæst, men også tog ordet i den efterfølgende diskussion, hvori iøvrigt også provsten og regensianere deltog. Folketingsman-

dens tilstedeværelse var forud godkendt af provsten, og det ulyksalige var da også, at pressen (det konservative "Dagsavisen") fik nys om mødet. Jens Busk var skyld i dette, fordi han bagefter ikke kunne lade være med, i snaps- eller folketinget at fortælle sine kolleger, at "han havde været oppe på Regensen og præke for studenterne" (101).

Stip-bestyrelsens formand, den konservative jurist Goos lod straks afkræve provsten en forklaring, da kultusminister Scavenius havde ladet forespørge gennem selveste konsistorium, hvad det var for noget, der foregik på Regensen. Konsistorium afæskede Ussing en forklaring, med "hvad ret han havde tilladt afholdelse af politiske møder på Regensen". Provsten svarede, at lignende møder havde været afholdt de sidste 3 år, at Busk ikke var indbudt som foredragsholder, men som særlig sagkyndig, og at det hele var foregået i en begrænset kreds og indenfor fire vægge ... "Hvis dette skulle kaldes et pol. møde, måtte det være i en anden betydning heraf end den gangse" (102). Regensianerne sendte provsten en sympatiadresse. Stip.udvalget og Konsistorium svarede overhovedet ikke på Ussings redegørelse, men Goos bad Ussing affatte en tillægsbestemmelse til reglementet af 1880. Det skal siges til provstens ros, at han fik ændret et forslag fra stip.best. om en tillægsbestemmelse til en meget moderat sådan, - og hele affæren viste Ussing fra hans bedste side, idet han intet øjeblik vaklede i forholdet mlm. regensianerne på den ene side, og universitetsmyndighederne (herunder ministeriet) på den anden. Tillægsparagr. tillod lignende møder i fremtiden, dog med stip.bestyrelsens approbation. Ældre regensianere måtte deltage indenfor de nærmeste 3 år efter deres udflytning (103).

På et andet område var Ussing til gengæld mere umedgørlig. Regensianerne havde, som tidl. nævnt, siden 1863 flaget når det passede dem, og med et af dem selv anskaffet flag. 1886 købte man et nyt, skønt Ussing hævdede at flaget var institutionens, men denne mening trængte ikke igennem - dennegang. Også i provisorietiden var flagningen et politisk spørgsmål. I Sept. 1893 ønskede provsten flaget hejst på kronprinsens, senere Chr. X's, fødselsdag. Han lod klokkeren kalde for sig, og bad om at få flaget hejst, - klokkeren svarede, at det var noget, regensianerne afgjorde, - provsten erklærede at han var den eneste, der havde bestemmelsesret i denne sag: "Jeg forlanger at De hejser Flaget", sagde han, - "javel, men under protest", svarede klokkeren (104).

Klokkeren demissionerede og konstituerede en anden i sit sted; en extraordinær generalfors. 2 dage efter vedtog en henvendelse til stip.udvalget om en afklaring af flagningsretten, - og klokkeren genvalgte. Stip.udvalget meddelte provsten, at dette anskaffede et flag på kommunitetets regning, og at regensianerne i fremtiden kunne flage med deres flag i selve regensgården. Derved blev det (105). - Episoden viser, at de hjemlige politiske forhold prægede de indre regensielle forhold.

Dette gør sig også gældende ved besættelsen af de regensielle embedsposter, især klokkerembedet. Dette var naturligvis uundgåeligt, og gav jo også et vist liv på Gården, - selv om skyggesiden, - at de interne fester kunne få et bestemt politisk præg eller slagside, også kom frem. - De første "venstre"-klokkere var moderate (V. Bierring og Karl Hude, 1879-81), deres klokkerater prægedes af foredragsaftner, efterfulgt af diskussion, for såvidt ikke noget nyt, men dog et medium til fremme af den politiske interesse. - Foredrags-manien bredte sig endog til festerne, - hvor f.eks. ved en indflytterfest i 1882 blev holdt foredrag: "National-liberalisme og Skandinavisme" (Joh. Ottosen) og et højaktuelt foredrag om "parallelismen mellem godsejerspolitikens mål og Adams og Evas beklædningsstilstand før syndefaldet", af den radikale J.K. Lauridsen ("Je Kaa") (106).

At foretrække foredrag og diskussion for sold og sang blev i de flg. år skillelinjen mlm. Højre og Venstre. Således erklærede den nyvalgte klok-

ker ved forårsgeneralforsamlingen 1883, at "vægten skulle lægges på foredrag og diskussion mere end på sold, som dog kun forstyrredes ved partimodsætningen" (107). Islændingene sluttede sig for det meste til den venstresindede del af Gården; således var de dominerende i en Vækkerforening kaldet "den radicale Vækkerforening (stiftet 1879, "død" i okt. 1881). Også et sold for norske studenter 1882 i regensgården viser islændingenes radikale tilhørsforhold; soldet endte med partipolitiske kævlerier, kulminerende i et heftigt islandsk angreb på Danmark og på de danske alumners forhold til de islandske. - Det politiske Højre, som i firserne var i opposition, samlede kræfter, - et udslag heraf var vækkerforeningen "Pip"s dannelse i maj 1885, som var en samling af "højreorienterede", da "Gamle" i denne tid havde en noget rødlig farve. Ret hurtigt efter Pips fremkomst fastsloges det, at man ikke kunne være medlem af mere end een forening, - ad gangen, - noget, som førhen ikke var utænkeligt (108). - I 1888 lykkedes det de konservative at få en klokke, - iøvrigt en pip-klokke, idet, som det udtrykkeligt siges i referatet af generalfors. i april, - "Venstre + Islændingene ingen Klokke vil stille". Den nye klokke, Hornemann erklærede sig på generalfors. sig som "Højremand". Når de pol. modsætninger krydstalliseredes om netop klokkestillingen, kan det bero på flere omstændigheder: dels var den ligeså fornemme embedspost, karleinspektoratet, iflg. sin natur af begrænset omfang, - og dels var klokkeren lige siden 1868 tillige "flagmand", d.v.s. at han bogstaveligt talt skulle vise Regensens politiske sym- og antipatier udadtil.

Da Hornemann fratrådte i sept. 1888, skete der således en særdeles væsentlig omordning af klokkeembedet, idet en ord. generalfors. vedtog at 1) Klokkeren er regensianernes officielle repræsentant og mellemmand mellem dem og deres foresatte. Han sammenkalder generalforsamlinger, præsiderer ved festligheder, fører kirkebogen, påtegner opslag og besørger andre sådanne almindelige hverv. - 2) Arrangementet af festligheder påhviler fremtidig udelukkende en for hvert enkelt tilfælde sammenkaldt komité. Denne vælger selv sin formand. - 3) "Nekrologerne" forfattes fremtidig af nekrologkomitéen, bestående af 6 mand (én fra hvert fakultet + en islænding) (109). Den sidste bestemmelse var dog ikke ny: allerede i 1881 var det vedtaget, at klokkeren skulle skrive nekrologer i kirkebogen over alle udflyttere, og at der skulle være en stående 3-mandskomité til at censurere, da man ikke altid var tilfreds med klokkerens nekrolog-virk-somhed, og da man ikke fandt den hidtidige skelnen mellem hvem der var "værdig" til omtale eller ikke, heldig (110). - Formålet med de i 1888 gennemførte ændringer var at det "vilde blive lettere at faa en Klokke". Desuden vedtoges til slut på generalforsamlingen en ændring i pkt. 1, idet det blev foreslået, at klokkeren ikke skulle præsiderer ved festerne, - en beslutning, som dog ikke kom til at virke i praksis. - Ændringen i klokke-institutionens funktion var i og for sig blot en codificering af en faktisk foregået udvikling, hvor netop klokkeren var kommet til at spille en dominerende rolle, - et forhold, hvori den kraftige politiske bevægelse i provisorieårene, og den omstændighed, at "Venstre" i disse år kunne anbringe klokke af et ubestrideligt format på denne post, - var de afgørende faktorer. - Af sådanne klokke må nævnes Johs. Ottosen, Niels Møller, Chr. Bjerre; "Højre" savnede ikke betydelige folk, såsom P.G. Mynster (i slægt med den bekendte J.P. Mynster), fysikeren Th. Sundorph og den senere landstingsmand N. Godsken. Den konservative fløj ville have "Regensen for regensianerne", dyrke det traditionelle liv omkring festerne osv., og ikke have den standende politiske strid i landet ført ind på Gården. Det blev denne opfattelse, der til sidst sejrede, - bl. a. som en følge af at forfatnings- og provisorietiden dæmpedes i 90'erne (111). Overfor politiske overgreb fra stip-bestyrelsens side, - som da dette i 1884 uden videre afskaffede "Socialdemokraten" på læsestuen, - var der en enig front fra regensianernes side, og den såkaldte "Bladforening" dannedes, hvis formål var at købe de manglende hovedstadsaviser og forære dem til læsestuen. Derved oprettedes endnu et regensielt

embede, "Bladmanden", der bestod til dec. 1929, idet senere tids mere liberale syn på regensianernes avislæsning gjorde embedet overflødigt (112) (Fig. 13).

Fig. 13. Regensens "Væltepeter". Symbol på klokkeværdigheden.

En af de sidste "politiske" klokkere siger om forholdene i 90'ernes regensliv: "Grundfejlen synes mig at være den, at meget små spørgsmål meget let pustes op til store sager, så altfor ukritiske personer lettelig mister målestokken for spørgsmålenes relative værdi ..." Dette er dog ikke noget, der særligt gælder denne periode, - det er tværtimod karakteristisk for forholdene til enhver tid, både før og efter den nævnte periode. Alligevel er det værd at iagttage, hvordan den strømning, der ønskede de politiske modsætninger og de aktuelle spørgsmål fremhævet, - i 80'ernes slutning aftager. - "Regenslivet sygnede hen; det var særlig "Venstres" og særlig de sidste Klokkers skyld", hed det (113), og da en "venstre-klokker" valgtes 1887, blev "partiet" heftigt angrebet for at have opstillet en kandidat i "et privat partimøde". Den valgte klokker afgav en erklæring, der i virkeligheden karakteriserer hele tiden: "... afholde de sædvanlige fester, men ville tillige ... virke for at bringe nogen mere lystighed herind. Han gav sit parti den garanti, at han på enhver måde ville virke for dets interesser uden dog derfor at søge nogen konflikt med modpartiet" - (114). I 1891 erklærede den nyvalgte klokker således, at "han ville hævde de gode traditioner og søge kammeratskabet fremmet." Det må således siges, at var den politiske interesse en stærkt medvirkende årsag til at klokkerinstitutionen udviklede sig til at blive alle regensianernes repræsentant og udtryk for den herskende stemning på Gården, - så kunne på den anden side dette politiske engagement være farligt for det indre sammenhold og kammeratskab.

Nu vil det være fejlagtigt at tro, at den her omtalte periode kun var optaget af mere eller mindre alvorlige politiske sager. I vækkerforeningerne rører sig et, omend "jævnt, så dog samtidig muntert" liv, efter forenings-

protokollerne at dømme. - Ganske vist gav eksistensen af flere foreninger anledning til "kampe", der kunne antage politisk farve; - helt befriende er derfor i 1894 at der opstår en forening med navn "Hussvampen", der kun havde eet formål: at drikke øl, - og kun een paragraf i sin vedtægt: "at Josva Truelsen ikke kan blive medlem af denne Forening." (115).

I slutningen af 90'erne øges modsætningsforholdet mlm. "Gamle" og "Pip", og i foråret 1900 opstillede de to foreninger for første gang klokkerkandidater samtidig. I Kirkebogen no. 5 findes en farverig og morsom beskrivelse af foreningernes modsætningsforhold, og en malende beretning om de "forhandlinger", der i efteråret 1900 gik forud for klokkevalget. Heri deltog ikke blot de nævnte foreningers førende, men også "de uafhængige" som stod udenfor de to foreninger, og som af disse foragteligt kaldtes "sumpen" eller "pøbelen" eller simpelthen "stemmekvæget", - lod ved den lejlighed høre fra sig. Beretningen er skrevet af medicineren Harald Stamer, der senere kom til at medvirke ved "Regensianersamfundets" oprettelse. Trods de nævnte foragtelige betegnelser for de foreningsløse, var det dog ikke sådan, at de uafhængige var "hvide myrer"; at stå uden for foreningerne var ikke i sig selv suspekt, hvilket Kaj Munks valg til klokke er et tydeligt eksempel på (116). Helt til slutn. af 1920'erne ser man "de uafhængige" kæmpe om besættelsen af embederne (117). -

Tidsmæssigt er århundredskiftet nået, og dermed også et provsteskifte: provst Ussing fratrådte foråret 1896, og afløstes af prof. dr. jur. Julius Lassen, om hvis provstetid der næppe nogensinde er sagt andet end godt. Blader man de årgange af Regensianersamfundets blad "Regensen", som dækker tiden op til 1920, igennem, får man det indtryk, at netop provst Lassens tid, 1896-1918, var en særdeles fornøjelig, hyggelig og frugtbar periode, hvori tilmed et par vigtige, regensielle nydannelser fremkom.

Her skal først nævnes "Klokkerkassens" oprettelse i okt. 1899, hvor det med stipendieudvalgets godkendelse blev slået fast, at klokkeren af alle regensianere kan opkræve et fast beløb to gange årligt, således at der altid er et vist beløb stående til hans rådighed. Generalforsamlingsbeslutningen (sept. 1899) lød sådan: Der opkræves førstkomende kommunitetsdag 30 øre af hver alumne; de indkomne 30 kr. (!) stilles til klokkerens disposition til repræsentation og andre, for regensianerne fælles udgifter. Ved sin fratrædelse må klokkeren aflægge regnskab f. anvendelsen af kassen. Kassebeholdningen bringes hvert halvår op på 30 kr. ved påligning af de manglende beløb og indkrævning på sept. og marts kommunitetsdage". På en extraord. generalfors. samme efterår stillede klokkeren, der beklagede sig over at det havde vist sig vanskeligt at inddrive pengene på den vedtagne måde, - flg. forslag, som vedtoges: "Generalfors. bemyndiger klokkeren til at søge regensprovstens og stipendiebestyrelsens sanktion af, at bidragene til den ved ord. generalfors. af 18. sept. 1899 oprettede klokkerkasse, - når de ikke betales i den måned, de forfalder, - indeholdes i de ikke betalendes regens- og kommunitetsstipendium for næstflg. måned." Med stip.udvalgets bifald af denne ordning, fik klokkerembedet for alvor "fast grund under fødderne", - ialfald teoretisk. - Brugskassen, der oprettedes allerede 1893, er sidenhen blevet det naturlige redskab, hvormed klokke-bevillingerne indkasseres. - Den anden nydannelse er Lindeballet. Siden 1868 holdtes d. 12. maj "lindegildet", et sold i gården eller på salen. I 1898 indførte "sommerklokkeren" Ditlef Nielsen et sommerbal, der tænktes som en erstatning for det gamle "lindegilde". Idéen slog an, - delvis, - sådan forstået, at selve Lindeballet fik en fin succes, - "Danseestrate, farvede Lygter i Linden" noterer provst Lassen i sin dagbog, - men tanken, at dette bal skulle erstatte "lindegildet" lod sig ikke realisere. I årene fra 1898 op til 1906 ses, at man enten fejrede Linden på den gamle facon, eller havde lindebal, - men fra og med 1906 finder vi de to fester side om side, sådan som det jo stadig er tilfældet: en lindefrokost d. 12. maj, og et lindebal i juni. (Fig. 14). - Ophavsmanden til Lindeballet, stud. teol. Ditlef Nielsen, havde ved rusgildet året

Fig. 14. Fra Regensrevuen 1958. Sangen "Abisserne" fremføres.

før udmærket sig særdeles ved at give rollen som Chr. IV, - hvilket især gjorde stor lykke, da flere af professorerne fra stipendieudvalget, herunder Universitetets rektor, var tilstede ved festen og tilmed "faldt ind i rollen" da Chr. IV henvendte sig til dem. - Som et eksempel på datidens regensrevu-kunst (siden 1891 afholdtes revue på Regensen, - ved rusgil-det) bringes her referatet af Chr. IV's besøg anno 1897:

Det fandt Sted i B. Thomsens Klokkerat og fejredes den 30. Oktober. Professorerne Henrik Scharling, Gram, Christiansen, Høffding og Wilckens var indbudte, og de gav alle - undtagen Høffding - Møde. De sædvanlige Taler afholdtes, og paa Talen for Professorerne gav Rektor magnificus Prof. Scharling et Svar, som endnu staar ved Magt den Dag i Dag; han hævdede bl.a., at aandelige Ting bør fortolkes aandeligt, og dette gjaldt specielt Bestemmelsen om, at Professorerne skulde besøge Regensen: det hændte i hvert Fald Stipendiebestyrelsens Medlemmer, at de daglig i Tankerne var paa Regensen, og hvert Øjeblik mindede en eller anden Skrivelse dem om Regensens Eksistens. Men ikke alt kunde fortolkes aandeligt; det var f. Eks. ikke nok, at Regensianerne kun i Aanden mødte til Forelæsninger; Bestemmelsen om de 6 ugentlige Timer var at fortolke bogstaveligt. - Talen blev holdt meget morsom og tog stormende Applaus. - "Lidt efter intonerede Musikken (Flygel, Violin og Fløjte) med Ourverturen til "Elverhøj"; pludselig lød to Skud, der bragte Scharling til at fare sammen ude i Musikstuen, og gennem Kruttdampen traadte Christian IV ind i Salen, medens Musikken gik over i Nationalmelodien, og alle rejste sig uvilkaarlig og sang Kong Christian. Virkningen af Kongens pludselige Tilsynkomst (i skuffende Lighed) var mageløs, da kun meget faa vidste Besked derom; der blev bumstille i Salen, medens Kongen støttede sig til sin sølvknappede Stok, med Haarpisken hængende ned over Brystet, og med højre Haand tankefuldt op mod Panden besindede sig paa, hvor han var; endelig brød det ud: "Hvad er dette for Skarnsfolk, der forstyrrer mine flittige Alumner, hvorledes er I komne herind?" Klokkeren: "Allernaadigste Majestæt! Det er Regensianerne selv, der her fejrer et lille Sold." Kongen: "Hvorlunde tror du, det vil hve Provst og Professorer, om de derom bekomme Underretning. I maa jo fejle noget, til Fangeburet skulde I med Eders Drik her ved Nattetide." Klokkeren: "Undskyld, Deres Majestæt maa vist misforstaa Situationen; vi sidder ikke her hver Nat. Sligt Gilde holdes kun een Gang om Aaret, og vor Provst og Professorer gør os Selskab." Kongen: "Guds Dros! Er jer Provst og Professorerne med; og jer Viceprovst, er han ogsaa med?" "Nej; han er gaaet i Seng." "Saa er der dog et ædru Menneske paa Gaarden." (Stormende latter.)

(Klokkeren præsenterer Provsten, der rejser sig og bukker dybt). Kongen til ham: "Veedst du ikke, at Alumnerne skal være i Seng Klokken halvgangen 6, at de kan komme aarle op, og nu er det moxen Midnat." Provsten: "Deres allernaadigste Majestæt maa undskylde, Alumnerne have været i Seng, men er atter staaede op." - Derefter præsenteredes rector magnificus for Kongen, der meget morsomt tog Anledning til at fortælle en hel Del om de Dage, da han og Jesper Brochmand drak sig en lille Gibbernakker sammen. Da Professor Gram blev forestillet, bukkede han dybt, forklarede, at han var Badskær, og at det vilde være ham en udsøgt Fornøjelse om han kunde tjene Hans Majestæt f. Eks. med et Klyster eller hvad Hs. M. ellers i Øjeblikket maatte trænge til, han skænker dernæst et Glas og rækker det mod Kongen: "Vil ikke Eders Majestæt drikke et Glas?" Kongen: "Du haver nok ikke læst Din Danmarks Historie, siden Du hyder mig sligt Fingerbøl!" Professor Gram griber hele Punchebollen og holder den hen mod Majestæten, der imidlertid gav til Kjende med en Haandbevægelse, at han foreløbig kunde sætte den. Kongen udsurgte dernæst Professor Christiansen om Fysikken, en Videnskab, han ikke mente var oppe i hans Tid, hvori det dog lod til, Professor Christiansen var ikke ganske enig med ham. Endmere forbavset blev Kongen dog, da Professor Wilckens fortalte, han var Professor i Sociologien og forklarede

det som Læren om Staten osv., Kongen med et Slag for Brystet: "Men Staten, det er jo mig." Wilckens: "Ganske rigtigt, men det er ogsaa Deres Majestæts allerlønligste Tanker, vi søger at udgranske."

Da Kongen havde tømt sit Glas med et: "Skaal, ærværdige Herrer!" bød Klokkeren ham en Stol; han saa imidlertid meget prøvende og betænkelig paa denne Stol, der var sat frem til ham, greb en lige saa svær Stol til, satte dem prøvende mod Gulvet og anbragte sluttelig sig selv med Halvdelen af sin kongelige Agterpart paa hver af dem. - Da Professorerne gik, slog han kongeligt ud med Haanden og sagde: "Vor Naade som tilforn!"

Hermed ender Klokkerens Referat af Kongens Besøg; men hans Fremstilling suppleres af følgende, af A. G. Elmquist forfattede Skitse: "Et lidet Anhang til Beretningen om Rusgildet 31-10-97.

Da Hans Majestæt naadigt havde nedladt sig ret for det store Bord, hvor Præpositus og Professores sadde, behagede det ham ydermere at vise sin kgl. Naade overfor Rectorem magnificum, og han tiltalte ham saalunde: Kongen: Nuvel, Dr. Hendrik, Dine Ord har behaget os, Du kanst udbede Dig en Naade af os. Scharling: Jeg takker ydmygst Eders Naade, men tillader mig at henvise til Provsten, som den, bedst kender Regensens Tarv. Kongen: Velan, sig os da, Præpositus, hvor meget har mine fattige og dydige Alumni vel om Maaneden? Provsten: 20 Daler, E. M., foruden Bøllig og Brænde. Kongen: Guds Dros! Dermed kommer ingen ud i disse Tider. Vi mindes fra Vor Ungdom, hvorledes det ofte manquerede; thi Vor højsalige Fader, Hs. Maj. Kong Fredericus secundus, holdt os saare skrappt med Mynt. Nu er det vor kgl. Vilje, at denne Sum forøges med 10 Kr., det er 5 Rigsdaler danske, hvorefter du, Dr. Hendrik, dig allerunderdanigst haver at rette. - Derpaa greb Kgl. Maj. sig Bæger og udbrød: Capiamus gibernaculum, som min gamle Ven, Jesper Brochmand immer sagde, naar han slog Cognac udi Sodavandet, (til Provsten): Ja, Du kan vel oversætte sligt? (Provsten tøver). Nu, det er maaske Munke-latins, men Vi haver just her en Dr. theologus, kanst Du, Dr. Hendrik, oversætte sligt? Scharling: Jeg formoder, at den Sætning skal betyde noget som: lad os nu være glade eller ... Kongen: Nu, det giver Meningen, men ej ganske rigtigt, nej, det bemærkes paa Dansk: lad os ta' os en lille Gibbernak.

De poculerede nu bravt videre, og Hs. Maj. behagede at skæmte naadigt med professoribus. Pludseligt lød imidlertid hans kgl. Røst ud over Salen: Er der ingen, som Skraa haver? Provsten: Maaske maa jeg byde Eders Maj. en Cigar. Kongen: Tak, saa skalst Du og en Orden have, og dermed tog Hs. Maj. med højstegen Haand et Kors af sit Bryst og hængte det paa Præpositi Kjole. Derpaa slog Hs. Maj. kraftigen i Bordet, saa Bægerne klang: Kongen: Nu, efterdi Vinen er gangen mig til Hovedet, og jeg er vorden noget rusig, saa vil jeg berette Eder en liden skæmt-som Geschichte:

Det var en Aftenstund, jeg sad paa Rosenborg og skæmtede med Jesper Brochmand, Ole Borch, Palle Rosenkrantz og andre gæve Herrer; da faldet saa Talen, at Palle siger: De fortæller saa i Byen, Herre, at Kongen kan ej fuld vorde. Det var Satans, sagde jeg, lader os en liden Prøve anstille.

Derpaa siger jeg til min Gemalinde, Hds. Maj. Jomfru Kristine Munk: Fly os hid noget Carlsberg Øl fra Fad og Noget Aalborg Akvavit. Saa siger Hds. Maj. Jomfru Kristine Munk: Sligt har vi ej i Huset, Eders Majestæt. Det er det samme, min Pige, giv os hvad Du har! Og vi begyndte saa at poculere.

Men eftersom det led ud paa Natten, begyndte de ædle Herrer at blive rusige og sank under Bordet paa nær Palle Rosenkrantz. Da siger Palle til mig: Hvor Fanden kan Eders Majestæt dog taale saa meget? Det skal jeg sige dig, Palle, svarede jeg, jeg spyer immervæk Snapsen ud i Øl-

kruset, naar det gaar forbi; (thi vi tog os en Snaps og saa en Skvat Øl til). Saa var det derfor, det smagte saa lifligt, sukkede Palle, og saa sank ogsaa han under Bordet, men tilbage sad jeg Christianus quartus, rex Daniæ et Norvegiæ et septentrionis potentissimus."

Endnu en embedspost må nævnes, fordi den betød en udskillelse fra klokkerstillingens funktioner, - og det er Arkivar-embedet, der oprettedes i 1898. Klokkeren skulle jo føre "Kirkebogen", men i denne tid begyndte en beklagelig mangelfuldhed på dette punkt af embedsførelsen at gøre sig gældende. Da arkivet var i en rædsom forfatning, besluttede man at overdrage det til en regensianer, den fhv. klokke A.G.J. Elmquist, at bringe orden i sagerne, og endvidere, at "kirkebogens" førelse overdrages til indehaveren af det herved oprettede arkivar-embede. - At hensigterne har været de bedste, er hævet over al tvivl, - og at der kom orden i stedet for kaos, er ligeså utvivlsomt. Men hvad der imidlertid også er sikkert, er at arkivarposten med tiden blev sådan administreret, at der så at sige ikke er arkivmateriale af væsentlig historisk værdi fra 1911 og frem til i dag, - fordi skikken, at føre en bog (kirkebogen) over fælles anliggender, ikke holdt sig længere end til 1911. Fra dette år antog Kirkebogen navnet "Klokkerprotokol", men, afgørende i denne forbindelse er, at denne protokol blev en anke- og forslagsprotokol, hvori alle skrev, og som derfor kun frembyder antydninger af det liv, der rører sig, - ikke en sammenhængende beskrivelse af begivenhederne.

Det hjalp ikke i den henséende stort, at "Regensianersamfundet" ved klokkerjubilæet 1940 overrakte klokkeren en "Kirkebog", der tænktes anvendt som de ovf. ofte citerede kirkebøger, - thi den ved sidste jubilæum skænkede "Kirkebog" er, med få undtagelser, ikke blevet ført af klokkerne. Eneste kilder til nyeste tids regenshistorie findes således kun i (ofte kortfattede) generalforsamlingsreferater, samt i de beretninger, de skiftende klokke har meddelt til Regensianersamfundets blad (118). - Arkivar-embedets funktioner består nu hovedsagelig i at affatte generalforsamlingsreferater, arkivere udskrevne protokoller, samt - omadressering af breve; sic transit gloria mundi! (Fig. 15).

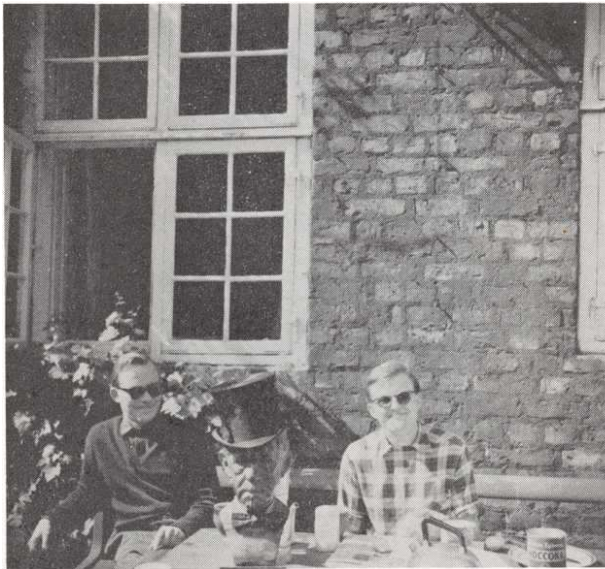

Fig. 15. Busten af V.P. Et teologisk trekløver.

De følgende årtier (efter 1900) frembyder et mere ensartet billede end tilfældet var før århundredskiftet. Alle "forfatningskampe" var nu tilende, både udenfor og indenfor murene, - man kan vel i virkeligheden kalde tiden op til anden verdenskrig for en konsoliderings og, - måske ejendommeligt set i relation til den omgivende verden, - traditionernes tid. At gå i detaljer er for denne tids vedkommende derfor ikke særlig indbringende, - billedet præges i den nævnte periode af de traditionelle fester, besættelse af de omtalte embeder, hvor foreningslivet dog i stigende grad prægede (118a) forholdene, hvilket har vist sig at være gavnligt for "regenslivet": der kom i tidens løb mere liv og farve over valgene, hvormed selvfølgelig tænkes på de forberedende skaktræk, valgforhandlingerne, hvor der nu, takket være det voxende tal af foreninger, bliver tale om koalitioner, modkoalitioner, skinkoalitioner osv. - Skal et enkelt klokke­rat nævnes fra denne tid, må det vel blive Kaj Munks.

I detaljer skal det ikke gengives her, - der foreligger tilstrækkeligt af trykt materiale herom, - men et par citater om dette klokke­rat skal gives. Først regensprovst Knud Fabricius' omtale ved jubilæet 1940: "Det er ikke de dårligste klokkere, som har gjort et ganske almindeligt semester til en uforglemmelig periode ... - Klimaks danner måske et sådant begivenhedsløst semester, Kaj Munks. Det er i sandhed uforglemmeligt! Når jeg fra mit vindue så ham i fugleperspektiv i fuld fart ud gennem porten med hovedet langt foran benene, vidste jeg aldrig, hvad det trak op til, og det kunne gyse i mig ... - Det var i det hele taget et dejligt semester, men det var anstrengende, og jeg tror nok, at da han sluttede, sagde vi allesammen: "puh!" - Og Kaj Munk selv: "Den bedste episode var simpelthen hele klokke­ratet -. Hvor følte jeg mig - stolt - lykkelig, - hvilket rige at beherske, - først og fremmest selve Regensen, så regensianerne, men også de tre tilforordnede: provsten, viceprovsten og Linden; - ingen hersker har haft bedre underordnede end jeg i min tid!" (119). - En enkelt episode fra 1931 skal nævnes, bl.a. fordi den både viser klokke­institutionen i funktion udadtil og tillige viser dens begrænsning de facto. (Fig. 13a).

Fig. 13a. Klokke Hye Knudsen. Lindefrokosten 1931.

Uden at det kan siges, at regensianerne har næret uvilje overfor kollegiet "Kvinderegensen", faldt det dog for brystet, at man i sin tid tillagde dette kollegium et navn, hvori ordet "regens" forekom. Daværende klokke­rer, Hye Knudsen, sendte derfor en skr. til Konsistorium, hvor man bad om at dette misbrug måtte blive frafaldet. Som argumenter anførtes bl.a.,

at det var lykkedes at undgå misbrug af regensnavnet ved opførelsen af den nuværende Studentergaard, - endvidere, at navnligheden mhm. Regensen og Kvinde-regensen "rent praktisk vil forårsage mange forvekslinger, et punkt, der bør tillægges megen vægt ..." Konsistorium svarede, at på grund af det fremrykkede tidspunkt for protesten, kunne man ikke tage den til følge. Klokker Hye Knudsen svarede på regensianernes vegne, og denne gang medfulgte et responsum fra prof. Vinding Kruse, hvor denne gav regensianerne medhold i deres retslige synspunkt, samt en redegørelse fra regensprovst Fabricius for navnets historie. Men heller ikke for dette svære skyts gav Konsistorium sig, og ville heller ikke tillade, at regensianerne fik lov til (hvad de havde anmodet om) at forfølge sagen ad rettens vej. - Det har således vist sig umuligt for regensianerne, gennem klokkeren at føre en sag principielt til vejs ende selv i en så forholdsvist ubetydelig sag som den nævnte. En episode, en ganske vist lidt anden, - mindre juridisk, men mere praktisk betonet, - fra slutningen af 1950'erne, kan ligeledes tjene til belysning af klokkerinstitutionens afmægtighed i visse tilfælde. Da man påbegyndte en gennemgribende og tiltrængt restaurering af Regensen i 1959, fremgik af planerne hertil, at et særdeles attraktivt og ialfald som klokker-locum, overmåde vel beliggende værelse, skulle inddrages som regensbolig, - uden at de praktiske forhold strengt taget krævede det. Da tilmed brugbare alternativer forelå, og da (bogstaveligt talt) 90 procent af Gårdens indvånere støttede og ønskede andre muligheder, og gennem klokkeren fremførte disse muligheder for rette vedkommende, - syntes en imødekommenhed både mulig og tænkelig; når det mulige og det tænkelige alligevel ikke realiseredes, kunne dette vel indgive en vis mistrøstighed m. h. til mulighederne for regensianerne, gennem klokkeren, at udøve en beskeden indflydelse på rent praktiske "sager" dem selv vedrørende. - Men som et lyspunkt skal dog anføres, at et nyt regens- og kommunitetsreglement af 1961 indeholdt en god og væsentlig tilføjelse til de øvrige bestemmelser om klokkeren: "I stipendieudvalgets møder har 2 repræsentanter for alumnerne adgang til uden stemmeret at deltage i behandlingen af sager, som er af særlig interesse for alumnerne, dog ikke (i sager vedr.) udnævnelse af nye alumner." - Tiden vil vise, i hvor stort omfang denne nye bestemmelse vil finde anvendelse, - men den liberalitet, der ligger bag det just citerede, er der grund til at glæde sig over; der er hermed skabt en ramme for regensianernes deltagelse i forhandlinger om sager, der berører dem selv og Regensen, - og det må ønskes, at denne nyordning må blive frugtbar.

Fra dette sidespring vendes atter blikket tilbage til tiden før 1940, - og dette blot for at nævne en embedspost, der har en vis tilknytning til klokkerinstitutionen, - det såkaldte P-mandsembede. Bag P-et skjuler sig en porcelænssamling, som blev anskaffet i midten af 1930'erne. Hensigten var naturligvis, at undgå udgift til leje af porcelæn til festerne, - og tillige kunne foreningerne mod en beskeden afgift låne porcelænet til deres arrangementer. Men her som så ofte: "Forgyldning forgår, men svine-læ'er består": porcelænet "forsvandt" efterhånden, men embedet forblev, og fik med tiden til opgave at bistå klokkeren ved festerne, bl.a. ved at få indflytterne til at udføre det fornødne arbejde forud for festerne. Denne embedspost er, - det nævnes blot for fuldstændigheds skyld, - der ved kommet til at stå klokkeren underordnet, som en fra klokkeren udskilt funktion, - hvilket også kendetegnes ved at p-mandsembedet, ved ønske om nyvalg hertil indenfor en "valgperiode", må besættes ved generalforsamlingsopslag fra klokkeren, - og embedet har været, midlertidigt, ophævet af klokkeren. Embedet var første gang på valg 1936 (120) (Fig. 16).

Anden verdenskrig betød et delvist afbræk i livet på Regensen, men medførte ingen ændringer i de hovedtræk, som ovf. er anført (121).

I enhver "Historie" forekommer som bekendt en vis praktisk tidsinddeling, hvadenten man nu opdeler efter regerende konger eller finder andre indde-

Fig. 16. Fotografi af Regenslinden. 1960.

lingskriterier. - Egentlig burde ovenanførte have været inddelt efter de skiftende klokkere, - men enhver, der er bekendt med forholdene vil vide, at dette er ugørligt; dertil er klokkerembedets ihænde-havelse altfor kortvarig og usikker. I stedet er derfor valgt de skiftende provsters "regeringstid". Som ovf. nævnt afløste prof. Fabricius i 1918 provst Lassen, og i provst Fabricius' tid, indtil 1945, falder den lange periode, der blev kaldt traditionernes og konsolideringens tidsrum, - og denne karakteristisk gælder også det korte åremål, hvor prof. Fabricius' efterfølger Harald Bohr beklædte provsteværdigheden. Professor Bohr udnævntes 1946 og døde allerede 1951. - Men om tiden efter 1945 gælder det princip, som bør afgrænse ethvert forsøg på en historisk fremstilling, og som prof. Fabricius anfører til slut i sin bog om Regensen, - nemlig "at dette er den nyeste tid, den som endnu ikke er blevet historie. Begivenhederne og personerne ligger os for nær til at vi kan danne os et objektivt billede af dem".

En kort eftertale skal slutte denne beretning:

Enhver, der læser om den sidst behandlede periode, vil sikkert savne "noget fra vores regenslid". Men anderledes kan det nok næppe være, bl. a. fordi de sidste 30-40 år ikke er så begivenhedsrige i "regenshistorisk" henseende som tiden forud herfor var. - Dertil kommer noget andet: Ovenstående er et forsøg på at tegne omridsene af det indre, regensielle "selvstyre". Selve "livet" bag de ydre rammer eller former lader sig ifølge dets natur ikke beskrive i en længere redegørelse, - det lader sig kun glimtvis antyde, fordi det kun kan "opleves" og sidenhen erindres. Det regensliv, der, - langt mere nuanceret (som bekendt) end de ydre rammer lader ane, - hører hver "generation" til, - er (heldigvis) utilgængeligt for en egentlig historie.

O. Hvidberg-Hansen

Noter til kapitel 1

- (1) Regensprovst (1918-45), prof. K. Fabricius, Regensen gennem hundrede Aar, Kbh. 1923-25, p. 42. (i det flg. forkortet: Fabr.).
- (2) Regensprovst Andreas Gamborg, f. 1753, d. 1833, - regensprovst 1788-96. - i CEF. Reinhardt: Kommunitetet og Regensen fra dens Stiftelse indtil vore Dage, Kbh. 1862 (forkortet: Reinh.) gives p. 331 en beskrivelse af Gamborg som regensprovst som værende af "menneskesky væsen og kantede manerer, der ikke var egnede til at lade ham vinde sine undersåtters hjerter". Som en kuriositet og som et eksempel på tidens trang til almennyttige reformer skal nævnes Gamborgs forslag "til en Forbedring af Fuglenes Sang i vore Skove", hvilket han foreslog opnået ved at lægge spurveæg under kanariefugle, og ungerne oplørt af disse! (se Bricka's Biogr. Lex.).
- (3) Således nu afd. musæumsdirektør Otto Andrup i sin bog "Gammelt og Nyt om Regensen, Kbh. 1911 (under pseudonymet: En forhenværende Arkivar), pag. 87ff (forkortet: Andrup).
- (4) Se R. Nyerup, Efterretninger om Regentsen, Kbh. 1809, pag. 57f om Regensportnerens pligter m.h.til rengøring etc., og hans løn derfor af regensalumnerne. - Om regensianernes private opvartere, se Reinh., p. 95, 218, 308f.
- (5) Dette forslag, i regensianernes skr. af sept. 1792, Rigsark., Univ. ark. i Regensprovstens arkiv - 1838, læg 5. -

Inspectorerne: Ved den nye fundats f. Komm. og Regens af 1777 bestemtes det at de tidligere (ialfald formelt) adskilte stillinger, Decanerne og inspectorerne, nu skulle forenes til eet hverv. Decanerne havde oprindeligt til opgave dels at bistå provsten med tilsynet med kommunitets-øvelserne, d.v.s. de disputations-øvelser, som var pålagt de kommunitetsoppebærende studenter, og som var et fast led i universitetsundervisningen, dels at føre forsædet ved de daglige bespisninger (det var disse daglige måltider, der udgjorde Kommunitetets understøttelse til studenterne) og dér navnlig overvåge at der blev talt latin under måltidet. Disse decaner kunne vælges af de kommunitetsnydende studenter, men de behøvede ikke at tages derfra. Se Reinh., p. 64ff. - Ejendommeligt nok valgte studenterne selv, ialfald i den første tid, selv decan for hvert bord, og valget skulle godkendes af Provsten, - senere valgte Provsten, med fak.s approbation, se Reinh. p. 64-65.

Inspectorerne derimod havde opsyn (inspection) med selve Regensen, og de forskellige gange kaldtes derfor inspection, - en benævnelse, som holdt sig længe efter at inspectorinstitutionen var borte. Som anført af Reinhardt, p. 67, note 1, omtales 1719 de 6 inspectores på Regentsen, nl. een for hver af de daværende 6 gange (idet 5. gang først efter Kbh.s brand 1728 og genopbygningen 1743 blev fast provstebolig). Som anført af Reinhardt, p. 67, kunne det anses for sandsynligt, at flere af decanerne tillige har været inspectorer. Ved fundatsen af 1732 indskrænkedes tallet af insp. til tre, Rhein. p. 203. Inspectorerne var regensianernes tilsynsmænd, ikke deres tillidsmænd, - og dette synes inddirekte at fremgå af fundatsen af 1777, hvor decanstillingerne blev slået sammen med inspectorstillingen, og der desuden nu skulle være 12 decaner med bolig på Regensen; det hedder nemlig i denne fundats' ord om decanerne at de vel skal anmelde for Provsten enhver forsømmelse, men at de "iøvrigt skulle antage sig alumnerne som deres bedste venner, ligesom disse skulle ære og elske dem som deres forstandere og lærere", Reinh. p. 282. Denne påmindelse har åbenbart været påkrævet! - Disse in-

spectoraters eller decanaters betydning forsvandt med disputationsovelsernes ophør (1795), og fra da af udnævnes ikke flere; Reinh. p. 283 m. henvisning til Nyerup, Efterretn., p. 54. - De to inspec-torer (decaner) Hornsyld og Wolff, der stod som medunderskrivere på regensianernes svar til fak. sept. 1792, har således hørt til de sidste hold inspec-torer. De to sidste var den førnævnte Odin Wolff og Otto Horrebow, se Nyerup, Efterretn. p. 54. -

- (6) Se Nyerup, Efterretn. p. 70.
- (7) I regensianernes skr. af sept. 1792 hed det om Jernstængerne:
 "Disse have paadraget Studenterne mange for et ærekjært Menneske ubehagelige Raillerier. Det vilde kuns hjælpe lidet, at Studenterne ved streng Oekonomie søgte at undgaae Slutteriet; og at gjøre de Studerende deres Bolig behagelig og dem glædeligt at være hjemme er af megen Vigtighed. Naar disse to Punkter (om portens lukning og jernstængernes fjernelse) bevilges os, saa ønske vi, at dersom Nogen endda skulde være saa nedrig at gaae ind af Vindverne eller gjøre anden Misbrug deraf, at saa Den eller De strax udelukkes fra Stiftelsen, som kun bør være for honette Folk."(!)
- (8) Om inspec-torerne, se ovf. note 5.
- (9) Se Nyerup, Efterretn. p. 90.
- (10) Se Nyerup, Efterretn. p. 90.
- (11) Reinh. p. 331, se også omtalen af Hviids omsorg for regensianernes økonomiske velbefindende, Fabr., p. 27.
- (12) Der må her henvises til litt. herom: HCA. Lund. Studenterforenin-gens Hist. I-II, Kbh. 1898, Carl Dumreicher: Fra Regensen til Stu-denterforeningen, Kbh. 1920, endv. Reinh. p. 373f og Fabr. p. 37ff.
- (13) Se Reinh., p. 374 og noten smst.
- (14) Se det teol. fak. Copiebog, VII, nr. 756.
- (15) Fak. Kopibog, VII, nr. 763. Denne ædle tankegang hos regensianerne, ikke at ville skuffe andre (publicum), mens de selv glæder sig, - har i sit ordvalg en slående lighed med Søren Kirks (Torps) ræsonnement på Vækkerselskabets generalforsamling, i Genboerne, 1. akt, 5.scene.
- (16a) Således både Reinhardt, p. 383f, Fabricius, p. 45f.
- (16b) C.H. Visbye, som i 1823 til jubilæet havde skrevet den ovf. citerede sang til provst Nyerup.
- (16c) Fabr., p. 45, siger lidt tøvende om Nyerups andet opslag om sangen i Gården: "Men saa maa nogle Regensianere have rørt hans Hjerte, for Dagen efter (d. 9. Maj) kommer et nyt Opslag ..." Det synes, som om den citerede skr. fra regensianerne (hvilken må være ble- vet til allerede 8. maj, den dag, da det første opslag om sang frem- kom) er undgået Fabricius' opmærksomhed. Skr. fra regensianerne, hvilken iøvrigt af provsten blev anvendt til det nye opslag 9. maj, findes i Regensprovstens Arkiv, Rigsark., i lægget: "Sang paa Re- gentsen."
- (16d) Det i Nyerups tid approberede karlereglement har det ikke været mu- ligt at finde frem til. At et egentligt reglement har existeret i Nye- rups tid og allerede fra 1824, fremgår dels af en notits i F.C. Pe- tersens dagbog d. 7. juni 1836, dels af de to inspec-torerers skr. til fak. af 8. dec. 1826 (i anledn. af ønsket hos nogle regensianere om at få karle-ordningens faste rammer ophævet), hvor det sluttelig hedder: "Hoslagt følger det sidste Reglement for Karlene". Og ved- lagt ligger rigtignok også en kopi af nogle regler f. opvartningen ved karlene, - men denne kopi kan ikke være hele reglementet, idet der

her kun gives regler for karle-opvartningen indenfor det tidsrum af dagen, hvor karlene ikke befinder sig på Gården.

- (17) Denne, ialfald efter datidens forhold - påfaldende fremgangsmåde fremgår dels af et følgeblad til provsten fra dekanen med den korte anmodning: Om foranstaaende Andragende fra 17 Regensalumn. udbe- des Hr. Prof. Nyerups behagelige Erklæring, - dels af de indleden- de ord i Nyerups erklæring til fak.: "I Anledn. af det herved til- bagefølgende Andragende til det høiærv. theol. Fak."
- (18) Karle-inspectoratet ophævedes ved generalforsamlingsbeslutning på en klokkegeneralforsamling d. 12. 9. 1930.
- (19) Fabr., p. 65.
- (20) Se provstens dagbog d. 27. okt., 19. og 20. nov. 1836.
- (21) Fabr., p. 48.
- (22) Se provstens dagbog d. 31. dec. 1831. I jan. 1842 var tallet således 36 nøgler.
- (23) Skr. til fak. af 8. juli 1832, se fak. kopibog no. 87 c.
- (24) Provstens dagbog d. 5. juni 1833.
- (25) Provstens dagbog d. 1. juli 1831.
- (26) Provstens dagbog juni 1835.
- (27) Provstens dagbog 28. maj 1836.
- (28) Generalforsamling i "Kirken": se dagbogen 21. juni 1836. - Da Læse- foreningen var i støbeskéen i 1831, holdt man således også møde i "Kirken", se dagbog d. 23. sept. 1831. - Da Læseforeningen oprette- des brugtes dennes lokale (og senere, fra 1839, Læseindretningens lokale) til generalforsamlinger; dette fremgår af en notits i provste- dagbogen d. 19. nov. 1836, hvor det hedder: "Meldt inspectorerne f. Læseforeningen, at der ved Generalforsamlingen i Morgen vil blive at foretage Valg af tvende Karleinspectorer." - At der også om ste- det for generalforsamlings afholdelse kunne opstå divergenser mlm. provst og regensianere, fremgår af dagbogen i maj 1839, her citeret fra Hørrings uddrag: "Maigilde som sædvanlig i Skoven". Generalfor- saml. herom skulle holdes i Gaarden, men tilladelsen lød på at holde den i Læsestuen; imidlertid blev man nok alligevel stående udenfor.(!) Derimod holdtes generalfors. ang. Stiftelsesfesten inde i selve læse- stuen." - I særlige tilfælde fik man lov at benytte Salen, hvilket ses af flg. bemærkning d. 16. aug. i dagbogen (direkte citat!): "Da Læse- foreningens Locale er under Reparation, har Fabricius (Viceprovsten) i min Fraværelse tilladt at benytte Kirken. - Meddelt Clausen (prof. H.N. Clausen) dette, med Anmodning om at ingen Dimisprædiken (NB!) maa blive holdt i Kirken før efter Fredag ..."
- (29) Skikken m. en festkomité hidrører fra regensianerne selv, idet det var et led i forslaget til fak. i juli 1832 om fremtidige fester. Se fak. kopibog 1832, no. 87 c.

Ved fastelavnsfesten 1836 udgjorde komitéen således alumnerne Carl Ploug og H.S. Krarup. - Ordningen konfirmeredes yderligere ved reglen af 21. juni 1836 om at to alumner forud f. ethvert møde og sammenkomst skulle anmode skriftligt om tilladelse herom. I 1836 indbød således festkomitéen, bestående af tre reg., provsten til at deltage i stiftelsesfesten d. 1. juli (se dagbogen 28/5, 21/6 og 1/7 1836). - At komitéen ikke blot påtog sig ansvaret for forløbet af fe- sterne, og ordnede "det fornødne", men også ved selve gildet funge- rede som ledere heraf, fremgår klart at Rasmus Nielsen, Regensen, Erindringer 1858-62, pp. 57-61.

- (30) Iflg. oplysning hos M. Galschjøl, Studenterbogen, Kbh. 1896, p. 46 og R. Nielsen, Regensen, p. 95.
- (31) Se dagbogen 6. febr. 1837.
- (32) Se dagbogen 13. jan. 1836.
- (33) Se Hørring: Uddrag af Regensprovst F.C. Petersens Dagbøger 1829-47, under 9. dec. 1836. I Regensarkivet, Kl. i.2.
- (34) Fra Hostrups "Amors Triumf", 1838; citatet hentet fra O. Schlichtkrull, Studier over C. Hostrups Genboerne, Kbh. 1912, p. 61-62.
- (35) Se kap. II.
- (36) I Skriftet: "Ophævelsen af Regentsens Læseforening, et Supplementsblad til Universitetets indre Historie, Kbh. 1839, - udgivet af den samme år ophævede Læseforening, se p. 8.
- (37) Se Fr. Fabricius: "Et Par Ord i Anledning af Skriftet: "Ophævelsen af Regentsens Læseforening", Kbh. 1839, - altså et modskrift til det ovf. (note 36) nævnte, - se p. 10f.
- (38) Se F. Fabricius, op. cit., p. 11-13. Petersens indstilling findes desuden i hans dagbog d. 12. okt. 1836. .
- (39) K. Fabr., p. 58.
- (40) Reglementet f. Læseforeningen af 1831 findes i H.P. Selmer, Akademiske Tidender I, 1833, p. 191ff.
- (41) Se skriftet "Ophævelsen etc., p. 15.
- (42) Se skriftet "Ophævelsen etc., p. 18.
- (43a) Se dagbogen, marts 1836 (pag. 21).
- (44) Se denne skrivelses indhold gengivet i "Ophævelsen etc., p. 20.
- (45) Se skriftet "Ophævelsen etc., p. 24ff (fak.s skr. gengivet).
- (46) Se Fabr., p. 101.
- (47) Se skriftet "Ophævelsen etc., p. 80.
- (48) Se skriftet "Ophævelsen etc., p. 47-49.
- (49) Se F. Fabricius "Et Par Ord etc., p. 21.
- (50) Se skriftet "Ophævelsen etc., p. 64-65.
- (51) Se F. Fabricius "Et Par Ord etc., p. 24. Endv. Fak.s kopibog VIII, nr. 314.
- (52) Se K. Fabr., p. 117f og (om H.N. Clausen) p. 105.
- (53) Fak. Kopibog, 1842.
- (54) Regensreglement af 30. jan. 1843, §15.
Derimod indeholdt dette reglement en bestemmelse, § 9, om Ganginspektører, en gl. tanke hos provst Petersen, se Fabr. p. 61. Disse skulle vælges af hver af de 5 gange, enten halvårligt eller for længere tid, efter nærmere aftale mellem regensianerne indbyrdes. Disse gang-inspektører skulle holde øje med rengøringen på den pågældende gang, og melde forsømmelser til provsten eller til karle-inspektorerne. - Denne nyordning synes ikke have slået særligt an, - og betød jo heller ikke nogen forøgelse af selvstyret. I provstens dagbog 1844 (sept.) nævnes, at 4. gang valgte en sådan inspektør. - Ordningen ophævedes ved Reglementet af 1857.
- (55) Stipendiebestyrelsen (Stipendieudvalget) valgtes af Konsistorium og begyndte sin virksomhed 1. jan. 1845, - se Fabr. p. 164ff herom.

- (56) Se det anførte hos Fabr., p. 183f.
- (57) Således ved "Forholdsregler for Regensalumner" 1857, § 15, endv. "Forholdsregler f. Regensalumner" af 8. sept. 1880, § 14, - samt "Forholdsregler f. Regensens Alumner" 1956, 12: "Møder til valg af klokker og øvrige tillidsmænd, samt forhandlinger af Regensens indre anliggender holdes på læsesalen. - Sammenkaldelsen sker v. opslag ... Opslaget må forud forevises provsten, og lokalet må ligeledes være stillet til rådighed af ham." - Denne paragr. findes i samme affattelse i "Forholdsregler f. Kommunitets- og Regensalumner" af 1961.
- (58) Se Fabr., p. 185.
- (58a) Det er ejendommeligt, at K. Fabricius ikke nævner denne ændring under omtalen af reglementet af 1857. (p. 199-200). Den "Forsamlingsfrihed" som ved dette reglements 15 faktisk blev indført, og som man fra regensianernes side allerede i 1849 (Fabr. p. 183) fik i stærkt begrænset form, er dog selvsagt af væsentlig betydning og heller ikke anfægtet af noget senere reglement. - Direkte fejlagtigt siger O. Andrup (p. 120), at den "Forhandlingsfrihed", som blev endeligt givet med reglementet af 1857, - kom med Forholdsreglerne af 1865, altså under provst Grams regime. Hvor megen grund der end kan være til (som Andrup gerne vil) at forherlige Gram, så må det dog altså retfærdigvis siges, at denne væsentlige Forhandlings- eller Forsamlingsfrihed faktisk gaves i provst Petersens sidste tid. At Gram som medlem af stip.-bestyrelsen medvirkede til reglementet af 1857, er en anden, og ubestridelig kendsgerning (se Fabr. p. 199f).
- (58b) Se ovf. note 57.
- (59) Se Fabr., p. 198 (om festerne), og "Bidrag til Regensens indre Hist.", (kl. i. 1, Regensark.), p. 2ff, endv. p. 9 (festkomitéen som leder af selve festen), og p. 14f (en selvbestaltet festkomité nedsætter sig og holder festen).
- (60) Se Karleregim. af 1849 i Regensark. (papbd. VIII). Om øvrige generalforsaml., se Kirkebogen, 1865, passim.
- (61) Se forhandlinger om karlevæset, se mappe med generalforsaml., Kl. rf. 2, Regensark., 7. maj 1901, samt det dér vedtagne nye reglements § 22 (se papbind VIII i Regensark.).
- (62) Se referatet i Provstearkivet, Rigsark., af 6. juni 1851, om forslaget om en inspektor, valgt af karlene, over regensianerne! K. Fabricius nævner i samme forbindelse (p. 198), at man i 1856 indførte en ændring af tallet på karleinsp. fra hidtil to til fem, "for at lette Arbejdet med Pengenes Indkrævning". Denne oplysning beror imidlertid på en misforståelse fra Fabricius' side. Det af ham citerede, hidrører ikke, som antaget af Fabr., fra en generalforsamling i karleinstitutionen, - men fra en generalforsamling i "Selskabet til Understøttelse af Gangkoner og Karle" (iøvrigt nævnt af Fabr., p. 199). Det er tallet på dette selskabs bestyrelsesmedlemmer, der udvides til 5, - ikke tallet på karleinspektorer.
- (63) Se M. Galschjot i Studenterbogen, p. 33f, endv. Andrup, p. 120 og R. Nielsen, p. 31ff.
- (64) Se Fabr., p. 204--08, og Andrup, p. 120.

Noter til kapitel 2

- (65) Se M. GalschjØts meddelelser i Studenterbogen, p. 30ff, samt Fabr. p. 219f og HØrrings egenhændige beretning i Kirkebogen I, p. 1-11, Regensarkivet. - Sidstnævnte sted ogsÅ en fortegnelse over de slesvigske gæsters navne, stilling osv., samt de værelser, hvor de logerede.
- (66) Om disse tre, se GalschjØt, p. 30ff, 37ff.
- (67) Fabricius, p. 220, GalschjØt, p. 30.
- (68) Grams dagbog: 2.-4. september 1865.
- (69) HØrrings sirligt nedskrevne beretning i Kirkebog I, p. 1-12.
- (70) HØrrings uddrag af provst Petersens dagbøger findes i regensarkivet under titlen: Bidrag til Regensens indre Historie. - Foruden HØrrings egenhændige afskrift findes der sammesteds en hektograferet udgave, hvori der dog af Regensprovst Fabricius er gjort den bemærkning foran i bogen: "Afskrifterne er ingenlunde paalidelige; foruden at meget af Interesse er forbigaaet; man bør derfor altid verificere Afskrifter efter Originalen, eller - bedre - holde sig til alene til denne"!
- (71) Om idéen til selve klokkerstillingens oprettelse siger HØrrings samtidige N. Dalhoff i "Regensen" III, 5-7, p. 3: "Da idéen om en "Klokke" kom op - jeg husker ikke, hvorfra den kom, om fra HØrring? Men han støttede den i alt fald, - var han selvskreven dertil. Det var et dybtfølt savn, at ikke regenssamfundet selv - provstens protokoller var jo en anden sag - havde en bog, hvis optegnelser over personer og begivenheder kunne bevare gode minder til en kommende tid. Vækkerforeningen havde rigtignok sin protokol, der omfattede de mest opvakte; men de andre var dog ogsÅ alumnier, som måske kunne have deres fortrin i andre retninger og pÅ andre tider af døgnet. - Da regenssalen jo egentlig var en kirke, fik Protokollen navn af "Kirkebogen" og protokolføreren af "Klokke".
- (72) Fabr., p. 221.
- (73) Julegildet, skovturen, rusgildet og fastelavnsfesten: omtales i Grams dagbøger fra 1860'erne, samt i generalforsalingsreferaterne, som findes dels i provsteark. (i Rigsark.), dels i regensark. (Kl. rf. 1) og endelig i Kirkebogen 1865ff. - Regensballe var endnu i Grams tid ikke tilladt, se Fabr. p. 232, 241, med de få undtagelser, som åbenbart altid bekræfter reglen, se Fabr. p. 241. - Allerede i provst Petersens tid opstod den udmærkede skik, at provsten ved en af festerne gav morgenkaffe til regensianerne, - i denne tid skete det ved hjemkomsten fra Stiftelsesfesten 1. juli, der holdtes uden for Regensen. - Senere, i provst Grams tid, vankede der provstekaffe, når man kom hjem om morgenen efter skovturen, - således nævner Gram i dagbogen 2. juni 1861 lakonisk: "Regentsens Skovtour. Jeg gav Kaffe". Senere er skikken overført til Lindeballet.
- (74) Se Kirkebogen I, p. 40.
- (75) Se samme, p. 68, 70.
- (76) Om Grams holdning i flagningsspørgsmål, se Fabr. p. 221f.
- (77) Om lyrikerne og deres modpol "realisterne", se GalschjØt, p. 42ff, 56-57, og samme forf. i "Regensen" III, 5-7, p. 5 og N. Dalhoff sammesteds, p. 3-4, - endv. Fabr. p. 223.

- (78) Om skuespillersoldet marts 1868, se Kirkebogen p. 91-103, og beskrivelsen hos Galschjød, p. 49f.
- (79) Således S. Bagger i "Regensen" III, 5-7, p. 6.
- (80) En fremstilling af udvalgets oprettelse gives i Kirkebogen I, p. 117ff af M. Galschjød. - Se også Andrup, p. 125.
- (81) Skikken at skrive "nekrologer" over udflytterne begynder i Galschjøts klokkerat, se Kirkebog I p. 123. - Om vanskelighederne ved dette arbejde siger klokkeren Hartvig Cohn nogle velvalgte ord, Kirkebogen p. 266f.
- (82) Herom Galschjød, p. 44.
- (83) Beskrivelsen af Kommunitetsjubilæumsfesten 1869, se Fabr. p. 225-29 og Galschjød p. 51ff.
- (84) Galschjød, pag. 56-57.
- (85) Se Kirkebogen I, pag. 240-61, skrevet af H. Cohn.
- (86) Se Fabr., p. 229.
- (87) Se Kirkebog I, p. 292.
- (88) Dette fremgår af Kirkebog I og II, og af referater i regensarkivet.
- (89) Se Kirkebog I, p. 308.
- (90) Fabr. p. 246.
- (91) Fabr. p. 236f.
- (92) Se om provst Nellesmann Kirkebog II, p. 96 og 168f.
- (93) Af mit Levned, Kbh. 1906, p. 172-88.
- (94) Se Fabr., p. 245.
- (95) Ussing: Af mit Levned, p. 176-77.
- (96) Ussing: Af mit Levned, p. 183.
- (97) Se Univ. Aarb., 1883-84, p. 72ff.
- (98) Kirkebog IV, p. 177.
- (99) Om "2. damekrig", se Kirkebog IV, p. 173-87.
- (100) Se Kirkebog III, p. 25f.
- (101) Se Kirkebog III, p. 134-36, endv. Ussings dagbog 1883.
- (102) Se Ussing: Af mit Levned, p. 178f, se også Fabr. p. 276f.
- (103) I Universitetsaarb. 1883-84 findes universitetets officielle fremstilling af sagen.
- (104) Se Kirkebog V, p. 2-4, samt Ussings dagbog 1893.
- (105) Se Fabr. p. 298.
- (106) Se Kirkebog III, p. 119.
- (107) Se sammesteds, p. 132.
- (108) Om Pip's dannelse, se Kirkebog III, p. 243. - At man kunne stå som medlem af flere vækkerforeninger samtidigt, se Fabr. p. 271, 287.
- (109) Omordningen af klokkerembedet 1888, se Kirkebog IV, p. 79f. - Siden 1872 kunne klokkeren sidde 1 år, men kun de færreste benyttede sig heraf, simpelthen fordi kun få ville ofre 1 år på hvervet. Den sidste klokke, der beklædte embedet et helt år, var klokkeren i perioden 1894 (febr.) til 1895 (febr.). - Herefter vælges klokkeren for et halvt år, uden at det nogetsteds ses, at der er vedtaget be-

slutning herom. De traditionelle halvårslige klokkerater synes således at være kommet i stand "af sig selv" siden 1895. I 1885 skete det sjældne, at en klokke genvalgte; på gr. af det forestående Linde-jubilæum ønskede man den hidtidige klokke bevaret til festen var holdt. - Et andet tilfælde af genvalg, - dog her med en mellemliggende periode, hvor en anden var klokke, - er sket i nyeste tid, hvor i foråret 1959 Sioux-klokken Arne Helman genvalgte som klokke.

- (110) Se Kirkebog III, p. 61ff.
- (111) Se Fabr. p. 286f, 298. - Se Kirkebog III, p. 312; IV, p. 165. Johs. Ottosen: den senere historiker, - desuden medstifter af "Studentersamfundet". - Niels Møller: den senere litteraturhistoriker, forfatter og oversætter. Chr. Bjerre: senere højskoleforstander ved Kerteminde højsk.
- (112) Bladsagen 1884, se Kirkebog III, p. 184-88. - Bladforeningen ophævedes dec. 1929, se Bl.r. i regensark.
- (113) Se Kirkebog III, p. 312, endv. samme, IV, p. 33.
- (114) Se Kirkebog IV, p. 33f.
- (115) Se Kirkebog V, p. 141.
- (116) Se Kaj Munk: Regensiana, Kbh. 1946, p. 36.
- (117) Se bladet "Regensen" for årene op til sept. 1929.
- (118) Om arkivarembedets oprettelse, se generalforsamlingsreferat fra 1898 i regensark.; Kl. rf. 2. - Om den af Regensianersamfundet skænkede Kirkebog, se bladet "Regensen" 3. ser., no. 6.
- (118a) Foreningerne på Regensen: Foruden "Gamle" (1832) og Pip (1885) fremkom 1910 "Uglen", i 1922 Skrap, i 1927 Tilia, to efter Konventionen, i 1937 Hof, i 1942 Tinglid, - samt i 1951 foreningen Sioux.
- (119) Citater fra Fabricius og Kaj Munk findes i "Regensen" 5. ser. nr. 5.
- (120) Sagen vedr. Kvinderegensen udførligt omtalt i "Regensen" 3. ser., nr. 35. Om P-mandseembedet, se generalforsamlingsreferat sept. 1936, i regensarkivet (Kl.rf. 6). - Embedet blev midlertidigt ophævet af klokken (Siouxklokken Heine) i foråret 1960, på gr. af vedvarende uro om embedet, - for atter at indføres ved næstflg. ordinære generalforsamling.
- (121) Om Regensen under Besættelsen, se provst Fabricius' beretning i "Regensen" 6. ser., nr. 5.